

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

**ΔΙΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ»**

«ΤΟ ΠΛΕΓΜΑ ΤΩΝ ΕΝΝΟΜΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ
ΣΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΞ' ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ
ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ»

Διπλωματική Εργασία
Της Καπετανάκη Αρ. Ραφαέλας

Ιανουάριος 2024

ΤΟ ΠΛΕΓΜΑ ΤΩΝ ΕΝΝΟΜΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΥΠΙΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ ΣΤΗ
ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΞ' ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ
ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Ραφαέλα Καπετανάκη
Πτυχίο Νομικής, ΑΠΘ, 2017

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής
Απόστολος Χελιδόνης

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 01/03/2024

Απόστολος Χελιδόνης Παναγής Χριστοδούλου Χρήστος Μαστροκώστας

.....
.....
.....
Ραφαέλα Καπετανάκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αδιαμφισβήτητα, τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα από το έτος 2019 υπήρξε ιδιαίτερη η μέριμνα του Ενωσιακού νομοθέτη για την ενισχυμένη θωράκιση των συμφερόντων των καταναλωτών εντός του ευρωπαϊκού χώρου. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μπορεί να εξηγηθεί ευλόγως από το γεγονός ότι βιώνουμε τη φάση της ψηφιακής εποχής, έναντι της οποίας ο μέσος καταναλωτής δεν φαίνεται απόλυτα εξοικειωμένος. Από την άλλη πλευρά, η χρήση των νέων προοπτικών της ενιαίας αγοράς ψηφιακών υπηρεσιών έχει διευκολύνει τους καταναλωτές στην καθημερινότητά τους, πραγματικότητα που «άνθησε» κυρίως στις εποχές της πανδημίας του Covid -19. Οι παραδοσιακά, δια ζώσης καταρτιζόμενες συμβάσεις μεταξύ εμπόρων και καταναλωτών, αντικαταστάθηκαν, στο μεγαλύτερο μέρος τους, από τις εξ' αποστάσεως συναπτόμενες συμβάσεις και ιδίως τις ηλεκτρονικές συμβάσεις, οι οποίες κυριάρχησαν στο καταναλωτικό κοινό. Διαπιστώνει, ωστόσο, κανείς ευχερώς ότι η αδυναμία του καταναλωτή να βεβαιωθεί ως προς τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά του προϊόντος που «παραγγέλλει», ως εγγενές στοιχείο της συμβάσεως εξ' αποστάσεως, δε θα μπορούσε να μη συνοδεύεται από τη δυνατότητά του να αποδεσμευτεί από την αγορά του, σε περίπτωση που αυτή δεν ανταποκρίνεται εν τέλει στις προσδοκίες του. Τούτο, το πετυχαίνει με την άσκηση του διαπλαστικού δικαιώματος της υπαναχώρησης.

Έτσι, σκοπός της εν θέματι εργασίας είναι η παρουσίαση του εθνικού νομοθετικού πλαισίου, όπως αυτό διαγράφεται στον θεμελιωδέστερο για την προστασία του καταναλωτή Νόμο 2251/1994, όπως αυτός ισχύει και εφαρμόζεται σήμερα, αναφορικά και προεχόντως με το δικαίωμα υπαναχώρησης στις συμβάσεις εξ' αποστάσεως. Αρχικά, θα προταχθεί η εννοιολογική οριοθέτηση των «συμβάσεων εξ'

αποστάσεως» καθώς και τα εγγενή χαρακτηριστικά τους, ενώ, στη συνέχεια, το μεγαλύτερο μέρος της παρούσας εργασίας θα αφιερωθεί στη συστηματική παρουσίαση των άρθρων 3ε «Δικαίωμα υπαναχώρησης», 3στ «Παράλειψη ενημέρωσης σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης», 3ζ «Άσκηση δικαιώματος υπαναχώρησης», 3η «Αποτελέσματα της υπαναχώρησης» 3θ «Υποχρεώσεις του προμηθευτή σε περίπτωση υπαναχώρησης», 3ι «Υποχρεώσεις του καταναλωτή σε περίπτωση υπαναχώρησης», 3ια «Συνέπειες της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης σε συνδεδεμένες συμβάσεις» και 3ιβ «Εξαιρέσεις από το δικαίωμα υπαναχώρησης» του ίδιου ως άνω Νόμου περί προστασίας του καταναλωτή.

Στο πλαίσιο αυτό, θα επιχειρηθεί μια συγκριτική επισκόπηση του δικαιώματος της «καταναλωτικής υπαναχώρησης» με τις αντίστοιχες διατάξεις του Γενικού Ιδιωτικού Δικαίου, ιδίως δε με το δικαίωμα της νόμιμης υπαναχώρησης στις συμβάσεις πωλήσεως κατά τον αναμορφωμένο, Αστικό Κώδικα, δυνάμει της θέσπισης του πρόσφατου υπ' αριθμ. 4967/2022 Νόμου, ο οποίος υπήρξε η νομοπαραγωγική προσπάθεια του Έλληνα Νομοθέτη να ενσωματώσει έτι μια φορά το δευτερογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και συγκεκριμένα της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/771 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2019, σχετικά με ορισμένες πτυχές που αφορούν τις συμβάσεις για τις πωλήσεις αγαθών. Κατά την ανάλυση των παραπάνω ζητημάτων, ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης, θα είναι σε θέση να αποκομίσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για το τυποποιούμενο στο νόμο περί προστασίας του καταναλωτή δικαίωμα της υπαναχώρησης.

ΛΕΞΕΙΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ

προστασία καταναλωτή, σύμβαση εξ' αποστάσεως, ηλεκτρονική σύμβαση, δικαίωμα υπαναχώρησης, καταναλωτική υπαναχώρηση, συμβατική υπαναχώρηση, νόμιμη υπαναχώρηση

ABSTRACT

Undoubtedly, in recent years and especially since 2019, the EU legislator has been particularly concerned about the enhanced protection of consumer interests within the European area. This particular interest can be reasonably explained by the fact that we are experiencing the phase of the digital age, against which the average consumer has not seemed to be fully familiar. On the other hand, the use of the innovations of the single market for digital services has made it easier for consumers in their daily lives, a situation which flourished particularly during the Covid 19 pandemic. Traditional face-to-face contracts between traders and consumers have been replaced by distance contracts, in particular electronic contracts, which have become the dominant form of consumer choice. It is easy to see, however, that the consumer's inability to ascertain the qualities and characteristics of the product he is buying, which is an inherent element of distance contracts, cannot fail to be accompanied by the possibility of withdrawing from his purchase if it does not ultimately meet his expectations. He achieves this by exercising the diabolical right of withdrawal.

The purpose of this paper is to present the general national legislative framework, as it is outlined in the most fundamental law for consumer protection, Law 2251/1994, as it is in force and applied today, regarding the right of withdrawal in distance contracts. Initially, a conceptual definition of "distance contracts" and their inherent characteristics will be proposed, while then the major part of this paper will be devoted to the systematic presentation of articles 3e "Right of withdrawal", 3f "Failure to inform about the right of withdrawal", 3g "Exercise of the right of withdrawal", 3h 'Effects of withdrawal', 3i 'Obligations of the supplier in case of withdrawal', 3i

'Obligations of the consumer in case of withdrawal', 3a 'Consequences of exercising the right of withdrawal in connected contracts' and 3b 'Exceptions to the right of withdrawal' of the same Consumer Protection Act.

In this context, a comparative overview of the right of "consumer withdrawal" with the corresponding provisions of the General Private Law will be attempted, in particular with the right of withdrawal in sales contracts under the reformed Civil Code, by virtue of the adoption of the recent law no. 4967/2022 Law, which was the legislative effort of the Greek legislator to incorporate once again the secondary law of the European Union, and in particular Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects of contracts for the sale of goods. When analyzing the above issues, the interested reader will be able to gain a comprehensive insight into the right of withdrawal standardized in the Consumer Protection Act.

KEYWORDS

consumer protection, distance contract, e- contact, right of withdrawal, consumer withdrawal, consumer withdrawal, contractual withdrawal, legal withdrawal

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – «Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΞ' ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ 2251/1994»

1.1. Γενικά-Εννοιολογική Οριοθέτηση - Χαρακτηριστικά.....	10
1.2. Η ηλεκτρονική σύμβαση	15
1.3. Εξαιρέσεις ως προς το πεδίο εφαρμογής.....	18

ΚΕΦΑΛΙΟ 2^ο – «ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ»

2.1. Ratio πρόβλεψης του δικαιώματος υπαναχώρησης στις συμβάσεις εξ' αποστάσεως.....	20
2.2. Αποκλεισμός του δικαιώματος υπαναχώρησης.....	22
2.3. Επίδραση του δικαιώματος υπαναχώρησης στις συνδεδεμένες συμβάσεις.....	31
2.4. Νομική φύση του δικαιώματος υπαναχώρησης.....	33
2.4.1. «Καταναλωτική υπαναχώρηση», «Συμβατική Υπαναχώρηση» & «Νόμιμη Υπαναχώρηση του Αστικού Κώδικα».....	36
2.5. Διατυπώσεις Νομότυπης Άσκησης.....	45
2.5.1. Τρόπος Άσκησης.....	45
2.5.2. Προθεσμία Άσκησης.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

«ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ, ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ & Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ»

3.1. Γενικά ως προς τις συνέπειες άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης.....	56
3.2. Υποχρεώσεις του προμηθευτή.....	57
3.3. Υποχρεώσεις του καταναλωτή.....	62

3.3.1. Ευθύνη του καταναλωτή ως προς την τυχόν απομείωση της αξίας του αγαθού.....	64
3.3.2. Ευθύνη του καταναλωτή κατά την παρ. 3 του άρθρου 3ι του Ν. 2251/1994.....	69
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	74
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – «Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΞ' ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ 2251/1994»

1.1. Γενικά-Εννοιολογική Οριοθέτηση-Χαρακτηριστικά

Πρόδρομο των συναλλαγών από απόσταση αποτέλεσε η συναλλαγή μέσω αλληλογραφίας, στο πλαίσιο της οποίας, ο καταναλωτής, αποδεχόταν την έγγραφη (μέσω εντύπου καταλόγου, διαφημιστικού φυλλαδίου κλπ) προσφορά και μπορούσε να αποκτήσει τα αγαθά δια ταχυδρομικής αποστολής.¹ Στο ίδιο πλαίσιο εντάχθηκαν και οι, εμφανισθείσες για πρώτη φορά τη δεκαετία του έτους 1960, πωλήσεις μέσω εξειδικευμένων τηλεοπτικών εκπομπών (τηλεπωλήσεις)². Με την αλματώδη ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων, η παραδοσιακή θεώρηση των συναλλαγών με τη δια ζώσης παρουσία εμπόρου και καταναλωτή ξεπεράστηκε και η έννοια της αγοράς νοηματοδοτήθηκε εκ νέου, υπό τη θεώρηση ότι επήλθε κατάργηση των φυσικών και τεχνητών ορίων στις συναλλαγές³.

Στη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 1 του Ν. 2251/1994 οριοθετείται από τον Έλληνα νομοθέτη η έννοια της «σύμβασης εξ' αποστάσεως». Σύμφωνα με τον εν λόγω ορισμό, πρόκειται για κάθε σύμβαση η οποία συνάπτεται μεταξύ του προμηθευτή και του καταναλωτή στο πλαίσιο

-
1. Α. Δεσποτίδου, ΕπισκεΔ Γ(2005), *Ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στις συμβάσεις από απόσταση κατά το άρθρο 4 ν. 2251/1994*, σελ. 563
 2. Γ. Γεωργιάδης, *Η σύναψη συμβάσεως μέσω του διαδικτύου*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003, σελ. 286
 3. Α. Δεσποτίδου, *Παροχή Χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση*, εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2009, σελ. 3

ενός οργανωμένου συστήματος πωλήσεων από απόσταση ή παροχής υπηρεσιών χωρίς την ταυτόχρονη φυσική παρουσία του προμηθευτή και του καταναλωτή, με αποκλειστική χρήση ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας από απόσταση, όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το τηλέφωνο, η τηλεομοιοτυπία ή το διαδίκτυο, μέχρι και τη στιγμή σύναψης της σύμβασης.

Εκ του παραπάνω ορισμού, διακρίνονται τα συστατικά στοιχεία της έννοιας της συμβάσεως από απόσταση και τα οποία αποτελούν: α) η ύπαρξη προμηθευτή και καταναλωτή, β) η μη φυσική παρουσία αυτών σε πραγματικό χρόνο, γ) η ύπαρξη ενός οργανωμένου συστήματος από απόσταση πώλησης ή παροχής υπηρεσιών και δ) η χρήση μέσων επικοινωνίας από απόσταση.

Ειδικότερα, ως προς το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής, ως καταναλωτής ορίζεται κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί για λόγους οι οποίοι δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα.⁴ Μετά το Ν. 4512/2018⁵, ο Έλληνας νομοθέτης αποφάσισε να συνταχθεί προς τη στενή έννοια του καταναλωτή, όπως αυτή υιοθετήθηκε από το παράγωγο ενωσιακό δίκαιο, η οποία προσδιορίζεται από την κάλυψη ιδίων καταναλωτικών αναγκών και την ερασιτεχνική ιδιότητα υπό την οποία αυτός συμβάλλεται ⁶.

4. Άρθρο 1α Ν. 2251/1994

5. Σε αντίθεση, μέχρι την ψήφιση του, καταναλωτής θεωρούνταν το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που αποκτά το προϊόν ή τις υπηρεσίες για ικανοποίηση όχι μόνο των ατομικών αλλά και των επαγγελματικών του αναγκών, εφόσον είναι ο τελικός αποδέκτης τούτων. Βλ. και ΟΛΑΠ 13/2005.

6. ΑΘ. Σκόντζος, ΕφΑΔΠολΔ, (10/2018), Ζητήματα κατανομής του βάρους απόδειξης στο Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή - (μετά και τον Ν 4512/2018 και την πρόσφατη νομολογία), σελ. 1055

Προμηθευτής, από την άλλη, ορίζεται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ανεξάρτητα από το αν διέπεται από το ιδιωτικό ή δημόσιο δίκαιο, το οποίο ενεργεί, ακόμη και μέσω κάθε άλλου προσώπου που ενεργεί στο όνομά του ή για λογαριασμό του, για σκοπούς οι οποίοι σχετίζονται με τις εμπορικές, επιχειρηματικές, βιοτεχνικές ή επαγγελματικές του δραστηριότητες. Ως προς το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής, η σύμβαση εξ' αποστάσεως, παρόλο που δεν προβλέπεται ρητά στο νόμο πλην όμως, συνάγεται έμμεσα από την προϋπόθεση ύπαρξης ενός οργανωμένου συστήματος πώλησης ή παροχής υπηρεσιών από απόσταση, θα πρέπει να αφορά σε σύμβαση παροχής αγαθών ή υπηρεσιών⁷.

Περαιτέρω, το πιο βασικό χαρακτηριστικό της σύμβασης από απόσταση αποτελεί η απουσία ταυτόχρονης δια ζώσης παρουσίας προμηθευτή και καταναλωτή στον ίδιο χώρο κατά τη σύναψη της σύμβασης⁸. Κατ' άλλη διατύπωση, πρέπει να καταρτίζεται μεταξύ απόντων⁹. Αξίζει να σημειωθεί, ότι, στο παρελθόν, στη θεωρία υποστηριζόταν ότι, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι καλύπτεται από τον ορισμό της σύμβασης από απόσταση η σύμβαση εκείνη της οποίας η διαπραγμάτευση έλαβε χώρα στον επαγγελματικό χώρο του εμπόρου, αλλά θα συναφθεί με μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως¹⁰. Ωστόσο, πλέον φαίνεται η θέση αυτή να μην απηχεί στο νόμο, ο οποίος απαιτεί αποκλειστική χρήση μέσων εξ' αποστάσεων επικοινωνίας μέχρι και το χρονικό σημείο της σύναψης της σύμβασης¹¹.

7. Ε. Αλεξανδρίδου, *Δίκαιο προστασίας καταναλωτή -Ελληνικό Ενωσιακό*», 3η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 193

8. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 289

9. Ό.π. Αλεξανδρίδου, σελ. 193

10. Π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, *Δίκαιο Συναλλαγών Ειδικά Θέματα*, 2η έκδοση, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2020, σελ. 38

11. Ό.π. Αλεξανδρίδου, σελ. 194

Σε κάθε περίπτωση, το κρίσιμο χρονικό διάστημα, για την στοιχειοθέτηση της έννοιας της εξ' αποστάσεως σύμβασης, τοποθετείται από την εκκίνηση των διαπραγματεύσεων μέχρι και την κατάρτιση της σύμβασης. Επομένως, το μετέπειτα στάδιο της εκπλήρωσης των εκατέρωθεν συμβατικών υποχρεώσεων των μερών, λ.χ. της παράδοσης των αγαθών ή της παροχής των υπηρεσιών δεν απαιτείται να γίνεται εξ' αποστάσεως, η δε επίσκεψη του καταναλωτή στο φυσικό κατάστημα μετά την σύναψη της σύμβασης δεν δύναται να «αφαιρέσει» το χαρακτηρισμό της σύμβασης ως εξ' αποστάσεως καταρτισθείσας.

Περαιτέρω, η διαβίβαση των αναγκαίων δηλώσεων βούλησης των μερών (πρόταση-αποδοχή) θα πρέπει να λαμβάνει χώρα αποκλειστικά με ένα ή πλείονα μέσα τεχνικής επικοινωνίας¹². Παραδείγματα αποτελούν τα έντυπα με ή χωρίς παραλήπτη, οι κατάλογοι, το τηλέφωνο, το φαξ, παλαιότερα το videotext, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, η τηλεόραση και πλέον κυριαρχικά το διαδίκτυο αλλά και έτερα μέσα, καθώς η απαρίθμηση από τον Έλληνα νομοθέτη δεν είναι εξαντλητική. «Ως μέσο τεχνικής επικοινωνίας από απόσταση (κατά τον παλαιότερο ορισμό του νόμου «τεχνικές επικοινωνίας από απόσταση») θεωρείται κάθε μέσο διαβίβασης κειμένου, ήχου ή δεδομένων, διαβίβασης αμφίδρομης ή μη, επιγραμμικής ή μη, όπως έντυπα, sms, mms, εικονοσυσσκευές (tablets), υπολογιστές, είτε διακινούνται μέσω του διαδικτύου ή μέσω ραδιοηλεκτροπτικού ή τηλεπικοινωνιακού δικτύου»¹³.

Επιπλέον, η απαίτηση ύπαρξης ενός οργανωμένου συστήματος

12. Ό.π. Αλεξανδρίδου, σελ. 193

13. Ό.π. Αλεξανδρίδου, σελ. 194

διενέργειας συναλλαγών από απόσταση καθίσταται κομβικής σημασίας, δοθέντος ότι αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής συμβάσεις που περιστασιακά μονάχα καταρτίζονται από απόσταση. Στη βιβλιογραφία συναντάται το παράδειγμα που ο ηλικιωμένος πελάτης τηλεφωνεί στον φαρμακοποιό της γειτονιάς ζητώντας την αποστολή φαρμάκων, προκειμένου να τον διευκολύνει λόγω ασθένειας και αδυναμίας δια ζώσης μετάβασής του στο κατάστημα¹⁴. Χαρακτηριστικό είναι ότι η οργάνωση του συστήματος εκ μέρους του προμηθευτή, όπως απαιτούσε παλαιότερα ο νομοθέτης, πλέον έχει απαλειφθεί από την ισχύουσα μορφή του οικείου άρθρου 3 παρ. 1, γεγονός το οποίο παραπέμπει στην ένταξη και συστημάτων που προσφέρονται από έναν τρίτο, ο οποίος διαφέρει από τον έμπορο αλλά χρησιμοποιείται από εκείνον, όπως για παράδειγμα μία επιγραμμική (online) πλατφόρμα¹⁵. Ομοίως, καταργήθηκε η υποχρέωση της συναλλακτικής πρωτοβουλίας του προμηθευτή για την κατάρτιση της σύμβασης, η οποία μπορεί να ανήκει πλέον και στον καταναλωτή¹⁶. Πάντως, πρέπει να σημειωθεί, ότι αποκλείονται περιπτώσεις όπου ιστοσελίδες με ενημερωτικό απλά υλικό για τον έμπορο αναφορικά με τα αγαθά ή και τις υπηρεσίες του καθώς και για τα στοιχεία επικοινωνίας του, π.χ. ιστοσελίδες όπως vrisko.gr.¹⁷

Προβληματισμός εγείρεται ως προς το γεγονός ότι το βάρος επίκλησης και απόδειξης των προϋποθέσεων ύπαρξης μίας σύμβασης εξ' αποστάσεως, φέρει ο καταναλωτής, σύμφωνα με το νόμο, και ως εκ τούτου, η απόδειξη της ύπαρξης ενός οργανωμένου συστήματος

14. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 294 επ.

15. Για το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για τις ψηφιακές πλατφόρμες πρβλ. Ε. Αλεξανδρίδου, ΔΕΕ (5/2023), Προοπτικές προστασίας των καταναλωτών μετά τον Κανονισμό (ΕΕ) 2022/2065 σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών

16. Ό.π. Αλεξανδρίδου, σελ. 196

17. Ό.π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, σελ. 39

πωλήσεων ή παροχής υπηρεσιών σε ορισμένες περιπτώσεις καθίσταται δυσχερής. Η πρόνοια του Έλληνα Νομοθέτη υπέρ του καταναλωτή για την άρση τυχόν δυσχερειών εντοπίζεται στο άρθρο 31γ του οικείου νόμου, όπου προβλέπεται υποχρέωση εγγραφής στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.Μ.Η) κάθε προμηθευτή, ο οποίος προτίθεται να συνάψει με τους καταναλωτές συμβάσεις από απόσταση αγαθών και υπηρεσιών.

Ιδιαίτερα σημαντική, για το οπλοστάσιο του καταναλωτή έναντι του πληροφοριακού ελλείμματος κατά τη σύναψη εξ' αποστάσεως σύμβασης, είναι--πέραν του δικαιώματος υπαναχώρησης, που αποτελεί το κεντρικό ζήτημα της εν θέματι εργασίας-- και η διάταξη του άρθρου 3δ του Ν. 2251/1994 «*Τυπικές απαιτήσεις για συμβάσεις εξ αποστάσεως*», η οποία αναδιαμορφώθηκε με το άρθρο 16 του Ν. 4933/2022. Ουσιαστικά, πρόκειται για την υποχρέωση εκπλήρωσης εκ μέρους του προμηθευτή ορισμένων υποχρεώσεων ενημέρωσης προς τον καταναλωτή για ορισμένα ουσιώδη ζητήματα που αφορούν στο αντικείμενο της συναλλαγής κατά το συμβατικό στάδιο. Στη διάταξη αυτή, όπως και στη διάταξη του άρθρου 3β, όπου αφορά σε αντίστοιχες υποχρεώσεις ενημέρωσης του προμηθευτή κατά το προσυμβατικό στάδιο, διαφαίνεται έτι μια φορά η μέριμνα του νομοθέτη για την όσο το δυνατόν ισχυρότερη προστασία του καταναλωτή σε αυτό το είδος των συμβάσεων, καθόσον η παράλειψη τήρησής τους επιφέρει την βαρύτερη συνέπεια της σχετικής ακυρότητας της σύμβασης από απόσταση υπέρ του καταναλωτή.

1.2. Η ηλεκτρονική σύμβαση

Είναι αναντίρρητο γεγονός ότι ο πιο συνηθισμένος τρόπος κατάρτισης συμβάσεων από απόσταση είναι οι συμβάσεις που

πραγματοποιούνται μέσω του διαδικτύου, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «ηλεκτρονικές συμβάσεις». Συναφής είναι και η έννοια του «ηλεκτρονικού εμπορίου», ήτοι του εμπορίου που διεξάγεται μέσω της ηλεκτρονικής μετάδοσης δεδομένων με κείμενα, ήχο και εικόνα¹⁸. Για το ημεδαπό δίκαιο, τα ζητήματα του ηλεκτρονικού εμπορίου ρυθμίζονται με το Προεδρικό Διάταγμα 131/2003, δυνάμει του οποίου επήλθε εναρμόνιση της Ελλάδας προς την Κοινοτική Οδηγία 2000/31/ΕΚ αναφορικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο, η οποία τροποποιήθηκε, ως προς ορισμένα άρθρα της, με τον πρόσφατο Κανονισμό 2022/2065/ΕΕ σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών.

Κυρίαρχα πρόσωπα στην κατάρτιση μίας ηλεκτρονικής σύμβασης αποτελούν ο φορέας παροχής υπηρεσιών και ο αποδέκτης της υπηρεσίας, ενώ κεντρική έννοια η «υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας». Κατά τους σχετικούς ορισμούς του Προεδρικού Διατάγματος, φορέας παροχής υπηρεσιών προσδιορίζεται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που παρέχει μία υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας κατά την άσκηση μίας οικονομικής δραστηριότητας (άρθρο 1β ΠΔ 131/2003).

Ως αποδέκτης της υπηρεσίας προσδιορίζεται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που χρησιμοποιεί για επαγγελματικούς ή άλλους λόγους μία υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας, κυρίως για να αναζητήσει πληροφορίες ή για να προσφέρει πρόσβαση σε αυτές (άρθρο 1δ ΠΔ 131/2003. Τούτο μεταφράζεται στο ότι ο αποδέκτης των υπηρεσιών δύναται να επιδιώκει στόχους, σύστοιχους προς την επαγγελματική του δραστηριότητα ή να ενεργεί ως καταναλωτής με την έννοια του νόμου. Σημειώνεται ότι και στο ΠΔ 131/2003, υιοθετείται η προαναφερόμενη στενή έννοια του καταναλωτή.

18. Ε. Αλεξανδρίδου, *Το νέο δίκαιο προστασίας του καταναλωτή Ελληνικό-Ενωσιακό*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023, σελ. 351

Ως υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας θεωρούνται υπηρεσίες που παρέχονται στο χρήστη «εξ αποστάσεως», δηλαδή μέσω τηλεφωνικής γραμμής, ραδιοφωνικής μετάδοσης, οπτικής ίνας ή με άλλα ηλεκτρομαγνητικά μέσα, και σε συνέχεια «συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών»¹⁹.

Γενικά, η κατάρτιση μίας ηλεκτρονικής σύμβασης ρυθμίζεται στο άρθρο 10 παρ. 1 του ΠΔ 131/2003, σύμφωνα με το οποίο η δήλωση βούλησης του καταναλωτή προς τον φορέα παροχής υπηρεσιών μεταβιβάζεται με μέσα ηλεκτρονικής τεχνολογίας και αποτελεί τη γνωστή στο κοινό «υποβολή παραγγελίας». Όταν ο τελευταίος με την σειρά του λάβει την ηλεκτρονική αυτή δήλωση, πρέπει να αποστείλει στον καταναλωτή, χωρίς περιττή καθυστέρηση και με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων, μία απόδειξη παραλαβής της²⁰. Περαιτέρω, κατά το ίδιο άρθρο, η παραγγελία και το αποδεικτικό παραλαβής της θεωρούνται ότι έχουν παραληφθεί, όταν τα μέρη στα οποία απευθύνονται έχουν πρόσβαση σ' αυτά.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι η επιφύλαξη που περιλαμβάνει το άρθρο 10, υποδηλώνει ότι όταν τα συμβαλλόμενα μέρη ενεργούν στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους δραστηριότητας²¹ η ρύθμιση είναι ενδοτικού δικαίου. Εν αντιθέσει, με τις περιπτώσεις που ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη έχει την ιδιότητα του καταναλωτή, ότε και η ρύθμιση λαμβάνει χαρακτήρα *ius cogens*, πράγμα που σημαίνει ότι η έγκυρη κατάρτιση της σύμβασης μέσω διαδικτύου προϋποθέτει την απαραίκλιτη τήρηση των κανόνων που προβλέπονται στα άρθρα 9 και 10 του ΠΔ 131/2003.²²

19. Α. Κανέλλος, *The GDPR Handbook*, 2η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023, σελ. 372 επ.

20. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 358 επ.

21. Συναλλαγή B2B - Business to Business

22. Ι. Βενιέρης / Ν. Βερβεσός, *Δίκαιο Εμπορικών Συμβάσεων*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021, σελ.

1.3. Εξαιρέσεις ως προς το πεδίο εφαρμογής

Στο άρθρο 3α παρ. 2 του Ν. 2251/1994, ο νομοθέτης εξαιρεί ρητά από το πεδίο εφαρμογής του νομικού πλαισίου για τις εξ' αποστάσεως συμβάσεις, τις κάτωθι κατηγορίες συμβάσεων:

α) για κοινωνικές υπηρεσίες που σχετίζονται με την κοινωνική στέγαση, την παιδική μέριμνα και τη στήριξη των οικογενειών και των ατόμων που έχουν μονίμως ή προσωρινώς ανάγκη, περιλαμβανομένης της μακροπρόθεσμης μέριμνας,

β) για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης όπως ορίζεται στο άρθρο 3 (α) του ν. 4213/2013 (Α' 261) «Προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2011/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 2011 περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυνοριακής υγειονομικής περίθαλψης (L 88/45/4.4.2011) και άλλες διατάξεις» είτε παρέχονται μέσω υγειονομικών εγκαταστάσεων είτε όχι,

γ) για δραστηριότητες τζόγου, που περιλαμβάνουν τυχερά παιχνίδια στα οποία ο παίκτης ποντάρει χρηματικά, περιλαμβανομένων των λαχειοφόρων αγορών, τα παιχνίδια σε καζίνα και τις συναλλαγές που αφορούν στοιχήματα,

δ) για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες,

ε) για τη δημιουργία, απόκτηση ή μεταβίβαση δικαιωμάτων επί ακινήτων ή δικαιωμάτων εντός ακίνητης περιουσίας,

στ) για την κατασκευή νέων κτιρίων, τη ριζική μετατροπή υφιστάμενων κτηρίων και τη μίσθωση στέγης ως κατοικίας,

ζ) οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του π.δ. 7/2018 (Α' 12) «Εναρμόνιση νομοθεσίας με οδηγία (ΕΕ) 2015/2302 σχετικά με τα

οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς (L 326)»,

η) οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Κοινής Υπουργικής Απόφασης Ζ1-130/11 (Β' 295) «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς την Οδηγία 2088/122/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Ιανουαρίου 2009, για την προστασία των καταναλωτών ως προς ορισμένες πτυχές των συμβάσεων χρονομεριστικής μίσθωσης, μακροπρόθεσμων προϊόντων διακοπών, μεταπώλησης και ανταλλαγής, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ αριθμ. L33 της 3.2.2009»»,

θ) οι οποίες καταρτίζονται με συμβολαιογραφικό έγγραφο, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 5 του Κώδικα Συμβολαιογράφων του ν. 2830/2000 (Α' 96),

ι) για την προμήθεια τροφίμων, ποτών ή άλλων αγαθών που προορίζονται για τρέχουσα κατανάλωση στο πλαίσιο νοικοκυριού και τα οποία παραδίδονται από τον προμηθευτή σε συχνή και τακτική βάση στο σπίτι, την κατοικία ή τον χώρο εργασίας του καταναλωτή,

ια) για υπηρεσίες μεταφοράς επιβατών, με την εξαίρεση του άρθρου 3δ παρ. 2 και των άρθρων 4γ, 4ε και 4στ,

ιβ) οι οποίες συνάπτονται μέσω αυτόματων μηχανών πώλησης ή εμπορικών καταστημάτων αυτόματης πώλησης,

ιγ) οι οποίες συνάπτονται με τηλεπικοινωνιακούς φορείς μέσω δημόσιων τηλεφωνικών θαλάμων για τη χρήση αυτών ή οι οποίες συνάπτονται για τη χρήση μιας μοναδικής κλήσης που πραγματοποιεί ο καταναλωτής μέσω τηλεφώνου, διαδικτύου ή τηλεομοιοτυπίας,

ιδ) για οποιαδήποτε αγαθά που πωλούνται στο πλαίσιο αναγκαστικής εκτέλεσης ή με άλλον τρόπο από δικαστική αρχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – «ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ»

2.1. Ratio πρόβλεψης του δικαιώματος υπαναχώρησης στις συμβάσεις εξ' αποστάσεως

Το έλλειμμα του συμβαλλόμενου από απόσταση καταναλωτή, λόγω της απόφασής του να δεσμευτεί συμβατικά δίχως να έχει προγενέστερα άμεση αντίληψη των ιδιοτήτων και χαρακτηριστικών του αγαθού ή της υπηρεσίας που παρέχεται, --ως εγγενές στοιχείο του χαρακτηριστικού των συμβάσεων από απόσταση--, οδήγησε τον Έλληνα νομοθέτη, -- σε συμμόρφωση προς τις επιταγές του ενωσιακού νομοθέτη --, να κατοχυρώσει, στο άρθρο 3ε του Ν. 2251/1994, το δικαίωμα υπαναχώρησης του καταναλωτή. Με άλλα λόγια, το δικαίωμα υπαναχώρησης αποτελεί τον θεμελιακό πυρήνα της προστασίας του καταναλωτή²³, καθόσον με την ενεργοποίησή του, ο καταναλωτής δύναται να επαναξιολογήσει τη συμβατική του δέσμευση²⁴, ιδίως αν αναλογισθεί κανείς ότι η διαμόρφωση άμεσης και διαυγούς εικόνας αναφορικά με την υφή, την ποιότητα, την ιδιοσυστασία και εν γένει τις ιδιότητες των αγαθών, δημιουργείται το πρώτον με την απόκτηση της φυσικής κατοχής των αγαθών από τον καταναλωτή (λ.χ. μέσω δοκιμής), συμβαίνει δε συχνά αυτή να μην ανταποκρίνεται με την εικόνα που είχε κατά τη σύναψη της σύμβασης εξ' αποστάσεως²⁵. Υφίσταται, επομένως, ο κίνδυνος το πράγμα να διαφέρει από τη διαφήμιση ή την απόδοσή του στο μέσο επικοινωνίας που χρησιμοποιείται (λ.χ. ιστοσελίδα του προμηθευτή)²⁶.

23. Γ. Παπαϊωάννου, ΔΕΕ (2/2003), *Η σύμβαση από απόσταση κατά το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή*, σελ. 157

24. Ό.π. Δεσποτίδου, 2005, σελ. 583

25. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 238

26. Β. Τσιαφούτης, *Δίκαιο πώλησης καταναλωτικών αγαθών-Οι νέες διατάξεις του ΑΚ, όπως ισχύουν μετά τον Ν. 4967/2022*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2022, σελ. 190

Από την άποψη αυτή, σωρευτικά, το δικαίωμα υπαναχώρησης επιδρά ουσιωδώς και στον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων, δοθέντος ότι ο καταναλωτής, διαπιστωθείσης της μη ανταπόκρισης των προσδοκιών του στο παραδοθέν αγαθό ή στην παρεχόμενη υπηρεσία, ασκώντας το δικαίωμα υπαναχώρησης, μπορεί να στραφεί σε άλλες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά για να ικανοποίηση της εκάστοτε καταναλωτικής ανάγκης του.

Σε αντίθεση με τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος, η καθιέρωση του δικαιώματος υπαναχώρησης δεν αποσκοπεί στην χορήγηση προθεσμίας διάσκεψης (cooling off period)²⁷ στον καταναλωτή, προκειμένου να κρίνει με ηρεμία και ψυχραιμία και να αποσοβηθεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, ο κίνδυνος απερίσκεπτων παραγγελιών υπό την πίεση του προμηθευτή. Βέβαια, και στην περίπτωση των εξεταζόμενων στην παρούσα συμβάσεων από απόσταση, δεν αποκλείεται η συνδρομή του στοιχείου του αιφνιδιασμού, ιδίως στις περιπτώσεις που ο καταναλωτής «σερφάρει» στο διαδίκτυο και κατακλύζεται από διαφημίσεις προϊόντων (μέσω της χρήσης των cookies) ή όταν δέχεται τηλεφωνική επικοινωνία από πεπειραμένους πωλητές με σκοπό την προώθηση αγαθών²⁸.

Αξιοσημείωτο, δε, τυγχάνει το γεγονός ότι πρόκειται για αναιτιολόγητη υπαναχώρηση, καθιστώντας έτσι, σαφές, ότι το καινοφανές αυτό δικαίωμα αποτελεί το ουσιωδέστερο και πλέον πρόσφορο μέσο προστασίας του καταναλωτή. Έτσι, ακόμα και αν το αγαθό ή υπηρεσίες ικανοποιούν τις προσδοκίες του καταναλωτή, απλή μεταμέλεια του τελευταίου για τη σύμβαση αρκεί για να αποδεσμευτεί, υπαναχωρώντας από τη σύμβαση²⁹. Άλλως ειπείν, η μεταστροφή

27. Ό.π. Παπαϊωάννου, σελ. 157

28. Ό.π. Τσιαφούτης, σελ. 190

29. Α. Χελιδόνης, Αρμενόπουλος (2005), *Η τυχαία απώλεια του πράγματος στη σύμβαση από απόσταση*, σελ. 335

ως προς τα παραγωγικά αίτια της βούλησης του καταναλωτή, αποσυνδεδεμένη από τις ιδιότητες του πράγματος ή της υπηρεσίας, δύναται ευχερώς να θεμελιώσει το δικαίωμα υπαναχώρησης³⁰. Όλα τα ανωτέρω, βέβαια, ισχύουν υπό την προϋπόθεση συνδρομής των ειδικότερων προϋποθέσεων που ορίζει ο νόμος, όπως θα αναλυθούν εκτενώς κατωτέρω.

2.2. Αποκλεισμός του δικαιώματος υπαναχώρησης

Ο νομοθέτης, στο άρθρο 3ιβ του Ν. 2251/1994, καταγράφει ορισμένες κατηγορίες συμβάσεων, για τις οποίες, όταν συνάπτονται εξ' αποστάσεως, αποκλείεται το δικαίωμα υπαναχώρησης, δοθέντος ότι η άσκησή του θα καθίστατο απρόσφορη, ή αντίθετα, τυχόν άσκησή του, θα περιήγαγε τον προμηθευτή σε άκρως δυσμενή θέση³¹.

Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 3ιβ, το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπεται στα άρθρα 3ε έως 3ια για τις εξ αποστάσεως και εκτός εμπορικού καταστήματος συναπτόμενες συμβάσεις, δεν ισχύει όσον αφορά στις ακόλουθες περιπτώσεις:

30. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 238

31. Βλ. Απολογική σκέψη αρ. 49 Οδηγίας 2011/83/ΕΕ «Το δικαίωμα υπαναχώρησης θα ήταν απρόσφορο, παραδείγματος χάριν, δεδομένης της φύσης συγκεκριμένων αγαθών ή υπηρεσιών. Αυτό ισχύει, παραδείγματος χάριν, για κρασί που παραδόθηκε πολύ χρόνο μετά τη σύναψη σύμβασης κερδοσκοπικού χαρακτήρα, όταν η αξία εξαρτάται από διακυμάνσεις στην αγορά («*vin en primeur*»). Το δικαίωμα υπαναχώρησης θα πρέπει να μην εφαρμόζεται ούτε για αγαθά που έχουν παραχθεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές του καταναλωτή ή είναι σαφώς εξομοιωμένα, όπως πετάσματα κατασκευασμένα κατόπιν παραγγελίας, ούτε για την παροχή καυσίμου, παραδείγματος χάριν, το οποίο είναι αγαθό που μετά την παράδοσή του εκ φύσεως άρρηκτα αναμειγμένο με άλλα στοιχεία. Η παροχή δικαιώματος υπαναχώρησης στον καταναλωτή θα μπορεί επίσης να αντεδείκνυται στην περίπτωση ορισμένων υπηρεσιών όπου η σύναψη σύμβασης συνεπάγεται την κράτηση χωρητικότητας την οποία, εάν ασκούταν δικαίωμα υπαναχώρησης, ο έμπορος ενδέχεται να δυσκολευόταν να καλύψει. Αυτό ισχύει για παράδειγμα όταν γίνονται κρατήσεις σε ξενοδοχεία ή σε αγροικίες διακοπών ή σε πολιτιστικές ή αθλητικές εκδηλώσεις.»

- α) συμβάσεις υπηρεσιών μετά την πλήρη παροχή της υπηρεσίας, αλλά εφόσον προβλέπεται στη σύμβαση η υποχρέωση του καταναλωτή να καταβάλει τίμημα, μόνο εάν η εκτέλεση άρχισε με την προηγούμενη ρητή συγκατάθεση του καταναλωτή και με την εκ μέρους του αναγνώριση ότι θα απωλέσει το δικαίωμά του υπαναχώρησης μόλις η σύμβαση εκτελεσθεί πλήρως από τον προμηθευτή,
- β) την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών η τιμή των οποίων εξαρτάται από διακυμάνσεις της χρηματαγοράς τις οποίες δεν είναι δυνατόν να ελέγξει ο προμηθευτής και οι οποίες ενδέχεται να συμβούν εντός της προθεσμίας υπαναχώρησης,
- γ) την προμήθεια αγαθών που κατασκευάζονται σύμφωνα με τις προδιαγραφές του καταναλωτή ή σαφώς εξατομικευμένων,
- δ) την προμήθεια αγαθών τα οποία μπορούν να αλλοιωθούν ή λήγουν σύντομα,
- ε) την προμήθεια σφραγισμένων αγαθών τα οποία δεν είναι κατάλληλα προς επιστροφή, για λόγους προστασίας της υγείας ή για λόγους υγιεινής, και τα οποία έχουν αποσφραγιστεί μετά την παράδοση,
- στ) την προμήθεια αγαθών τα οποία, μετά την παράδοση, λόγω της φύσης τους, είναι αναπόσπαστα αναμειγμένα με άλλα στοιχεία,
- ζ) την προμήθεια οινόπνευματών ποτών, η τιμή των οποίων έχει συμφωνηθεί κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης πώλησης, η παράδοση των οποίων μπορεί όμως να πραγματοποιηθεί μόνο μετά από τριάντα (30) ημέρες και η πραγματική τιμή των οποίων εξαρτάται από διακυμάνσεις στην αγορά, τις οποίες δεν είναι δυνατόν να ελέγξει ο προμηθευτής,
- η) συμβάσεις κατά τις οποίες ο καταναλωτής έχει ζητήσει ειδικά επίσκεψη από τον προμηθευτή με σκοπό να πραγματοποιήσει επείγουσες επιδιορθώσεις ή την εκτέλεση εργασιών συντήρησης. Εάν, στην περίπτωση τέτοιας επίσκεψης, ο προμηθευτής παράσχει

υπηρεσίες επιπλέον εκείνων που ζητήθηκαν συγκεκριμένα από τον καταναλωτή ή αγαθά πέρα από τα ανταλλακτικά που χρησιμοποιήθηκαν υποχρεωτικά κατά την εκτέλεση εργασιών συντήρησης ή κατά τις επιδιορθώσεις, το δικαίωμα υπαναχώρησης εφαρμόζεται στις εν λόγω πρόσθετες υπηρεσίες ή αγαθά,

θ) την προμήθεια σφραγισμένων ηχητικών εγγραφών ή σφραγισμένων εγγραφών βίντεο ή σφραγισμένου λογισμικού για υπολογιστές, που αποσφραγίστηκαν μετά την παράδοση,

ι) την προμήθεια εφημερίδων και παντός είδους περιοδικών, εξαιρουμένων των συνδρομητικών συμβάσεων για την προμήθεια αυτών των εντύπων,

ια) συμβάσεις συναφθείσες σε δημόσιο πλειστηριασμό,

ιβ) την παροχή στέγασης πλην για σκοπούς κατοικίας, μεταφοράς αγαθών, υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων, εστίασης ή υπηρεσιών σχετιζόμενων με δραστηριότητες αναψυχής, εάν η σύμβαση προβλέπει συγκεκριμένη ημερομηνία ή προθεσμία εκτέλεσης,

ιγ) συμβάσεις προμήθειας ψηφιακού περιεχομένου που δεν παρέχεται σε υλικό μέσο, εφόσον η εκτέλεση έχει ξεκινήσει και εφόσον προβλέπεται στη σύμβαση η υποχρέωση του καταναλωτή να καταβάλει τίμημα, σε περίπτωση που: i) ο καταναλωτής έδωσε την προηγούμενη ρητή συγκατάθεσή του, ώστε να ξεκινήσει η εκτέλεση της σύμβασης στη διάρκεια της περιόδου ισχύος του δικαιώματος υπαναχώρησης, ii) ο καταναλωτής αναγνώρισε ότι χάνει το δικαίωμά του υπαναχώρησης, και iii) ο προμηθευτής προέβη στην παροχή της επιβεβαίωσης που προβλέπεται στην παρ. 2 του άρθρου 3γ ή στην παρ. 7 του άρθρου 3δ.

Αναλυτικότερα, η πρώτη διαγραφόμενη ως άνω περίπτωση, αφορά αμιγώς συμβάσεις υπηρεσιών, το δε δικαίωμα υπαναχώρησης αποκλείεται μόνο από το χρόνο πλήρους παροχής της υπηρεσίας, στην οποία αφορά η σύμβαση, και υπό τις εξής προϋποθέσεις: (α) η

εκτέλεση της υπηρεσίας να άρχισε με την προηγούμενη ρητή συγκατάθεση του καταναλωτή και (β) ο καταναλωτής να «αναγνώρισε» εκ των προτέρων, δηλαδή να ενημερώθηκε και να αποδέχθηκε, έστω και σιωπηρώς, ότι θα απωλέσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, μόλις η σύμβαση εκτελεσθεί πλήρως από τον προμηθευτή, και εφόσον προβλέπεται υποχρέωση του καταναλωτή να καταβάλει τίμημα.

Με την υπό στοιχείο (β) εξαίρεση, ο νομοθέτης θέλησε να εξασφαλίσει ότι ο καταναλωτής δεν θα μπορεί να υπαναχωρεί, αν η τιμή ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας δεν διαμορφώνεται μετά την κατάρτιση της σύμβασης σύμφωνα με τις επιθυμίες του και, αντίστοιχα, αν η εξέλιξη της αντίστοιχης τιμής είναι πλέον συμφέρουσα, μετακυλίνοντας με τον τρόπο αυτόν στον προμηθευτή τον κίνδυνο της υποτίμησης αγαθών ή υπηρεσιών, συνεπεία διακυμάνσεων της χρηματαγοράς. Έτσι, αποκλείεται το δικαίωμα υπαναχώρησης «σε περίπτωση υπηρεσιών που αφορούν σε πράξεις συναλλάγματος, σε τίτλους της χρηματαγοράς, σε διαπραγματεύσιμους τίτλους, σε μερίδια οργανισμών συλλογικών επενδύσεων, σε προθεσμιακές χρηματοοικονομικές συμβάσεις (*futures*), συμπεριλαμβανομένων των ισοδυνάμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισης τοις μετρητοίς, σε προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίου (*FRA*), σε συμβάσεις ανταλλαγής (*swaps*) με αντικείμενο επιτόκιο ή συνάλλαγμα ή συνδεδεμένες με μετοχές ή με δείκτη μετοχών (*equity swaps*), προαιρεσίες (*options*) αγοράς ή πώλησης οιαδήποτε τίτλου από τους αναφερόμενους στην παρούσα περίπτωση, συμπεριλαμβανομένων των ισοδυνάμων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα εκκαθάρισεως τοις μετρητοίς»³².

Στην τρίτη προβλεπόμενη εξαίρεση περιλαμβάνονται τα αγαθά «κατόπιν παραγγελίας» του καταναλωτή, ήτοι αυτά που

32. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 326

ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες επιθυμίες, απαιτήσεις και προδιαγραφές του. Προκύπτει ευχερώς, ότι τυχόν δικαίωμα υπαναχώρησης στις περιπτώσεις τέτοιων προϊόντων θα καθίστατο ιδιαίτερα επαχθές για τον προμηθευτή, ο οποίος θα συναντούσε δυσκολία στη μεταπράτησή τους.

Το ΔΕΕ στην υπόθεση C-529/19 (Möbel Kraft GmbH & Co. KG κατά ML)³³, κατόπιν σχετικού προδικαστικού ερωτήματος του Ειρηνοδικείου του Potsdam της Γερμανίας (Amtsgericht Potsdam), αποφάσισε ότι η εν λόγω προβλεπόμενη εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχώρησης ισχύει ανεξαρτήτως του αν ο έμπορος έχει αρχίσει την παραγωγή του εν λόγω αγαθού ή όχι. Σε άλλη υπόθεσή του (C208/19--NK κατά MS,AS)³⁴, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν εμπίπτει στην εν λόγω εξαίρεση σύμβαση συναφθείσα μεταξύ αρχιτέκτονα και καταναλωτή, δυνάμει της οποίας ο πρώτος αναλαμβάνει την υποχρέωση να σχεδιάσει, για τον δεύτερο, σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τις επιθυμίες του τελευταίου, μια προς ανέγερση μονοκατοικία. Σύμφωνα με τις Σκέψεις 57, 58 & 59, «Γεγονός πάντως παραμένει ότι κύριο αντικείμενο μιας τέτοιας συμβάσεως αποτελεί η εκ μέρους του αρχιτέκτονα παροχή υπηρεσιών διανοητικής φύσεως συνιστάμενων στον σχεδιασμό μιας προς ανέγερση μονοκατοικίας, ενώ η προμήθεια των σχεδίων ως αγαθών έχει δευτερεύουσα μόνο σημασία σε σχέση με την κύρια προς εκπλήρωση παροχή, ενώ «αγαθό κατασκευασμένο σύμφωνα με τις προδιαγραφές του πελάτη» πρέπει να νοείται κάθε ενσώματο κινητό αντικείμενο, το οποίο δεν είναι προκατασκευασμένο και κατασκευάζεται βάσει της ατομικής επιλογής ή αποφάσεως του καταναλωτή.».

Η τέταρτη εξαίρεση του νομοθέτη αναφέρεται στα λεγόμενα «ευπαθή»

33. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=232701&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3853731>

34. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=226486&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3854119>

ή προϊόντα με συγκεκριμένη ημερομηνία ανάλωσης, όπως λ.χ. τρόφιμα, φάρμακα, καλλυντικά κτλ. ή προϊόντα άρρηκτα συνδεδεμένα εξαρτώμενα από καθορισμένο χρονικά γεγονός (λ.χ. μια αθλητική διοργάνωση), η δε τελολογία της εξαίρεσης σε αυτήν την περίπτωση ταυτίζεται με την προηγούμενη περίπτωση.

Στην πέμπτη κατηγορία, συντρέχει ο ίδιος σκοπός προστασίας του προμηθευτή με τα προαναφερόμενα, καθόσον αφορά σε συσκευασμένα προϊόντα, τα οποία λόγω της φύσης ή της χρήσης τους, αν αποχωριστούν από τη συσκευασία τους, λόγοι υγιεινής και προστασίας της υγείας θα αποκλείουν κάθε ενδεχόμενο μεταπώλησης. Ενδεικτικά περιλαμβάνονται εσώρουχα, διάφορα καλλυντικά και προϊόντα ατομικής υγιεινής (οδοντόβουρτσες, σφουγγάρια, χτένες, σκουλαρίκια κ.ά). Με την υπόθεση C-681/17 (Slewo schlafen leben wohnen GmbH κατά Sascha Ledowski)³⁵, το Δικαστήριο έκρινε ότι στην έννοια των «σφραγισμένων προϊόντων» δεν εμπίπτει αγαθό, όπως ένα στρώμα, του οποίου το προστατευτικό περιτύλιγμα αφαιρέθηκε από τον καταναλωτή μετά την παράδοσή του. Σύμφωνα με την Σκέψη 40 «εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχωρήσεως τυγχάνει εφαρμογής μόνον αν, άπαξ αποσφραγιστεί η συσκευασία του, το αγαθό που αυτή περιέχει παύει οριστικά πλέον να βρίσκεται σε κατάσταση κατάλληλη προς διάθεση στην αγορά, για λόγους προστασίας της υγείας ή για λόγους υγιεινής, δεδομένου ότι αυτή καθαυτή η φύση του αγαθού καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή για τον έμπορο τη λήψη μέτρων χάρη στα οποία το αγαθό θα μπορούσε να διατεθεί εκ νέου προς πώληση χωρίς να θιγεί καμία από τις δύο προαναφερθείσες επιταγές».

35. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=212283&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3854119>

Στην έκτη περίπτωση εξαιρούνται τα προϊόντα τα οποία κατέστησαν συστατικά άλλου πράγματος, κατόπιν ειδοποίησης ή συγχύσεως, με συνέπεια την αδυναμία διαχωρισμού τους. Εδώ εντάσσονται μείγματα, κράματα ή διαλύματα ως προς τα οποία μπορεί να γίνεται λόγος για ανάμιξη, όπως λ.χ. τα καύσιμα³⁶. Η εξαίρεση ως προς τα οινοπνευματώδη ποτά με τις ειδικά αναφερόμενες προδιαγραφές, αναφέρεται κυρίως στην περίπτωση του κρασιού, η τιμή του οποίου επηρεάζεται από διακυμάνσεις της αγοράς λόγω κερδοσκοπικών προθέσεων πριν την παραγωγή ή την τελική εμφιάλωσή του.

Στην όγδοη εξαίρεση, περιλαμβάνονται υπηρεσίες τεχνικής αποκατάστασης ή συντήρησης αντικειμένων στο χώρο του καταναλωτή, όπως υπηρεσίες υδραυλικού, ηλεκτρολόγου, τεχνίτη, συντηρητή ανελκυστήρων ή συστημάτων θέρμανσης ή κλιματισμού και στην πώληση εξοπλισμού, ανταλλακτικών ή υλικών. Προϋπόθεση της εξαίρεσης αποτελεί οι υπηρεσίες να παρέχονται μετά από πρωτοβουλία του καταναλωτή για την επίσκεψη του προμηθευτή στο χώρο του και ο προμηθευτής να παρέχει αποκλειστικά τις συγκεκριμένες υπηρεσίες ή τα συγκεκριμένα αγαθά (εξοπλισμό, ανταλλακτικά, υλικά κτλ.), τα οποία είχε ζητήσει ο καταναλωτής. Αν ο προμηθευτής προσέλθει αυτοβούλως ή επί τη βάση προυπάρχουσας σύμβασης συντήρησης στο χώρο του καταναλωτή, δεν καταλείπεται περιθώριο εφαρμογής της εξαίρεσης ³⁷.

Περαιτέρω, αποκλείεται το δικαίωμα της υπαναχώρησης του

36. Ωστόσο, βλ. και άποψη Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 328, κατά την οποία, «Ωστόσο, κατά την άποψή μου, στην κατηγορία αυτή μπορεί να υπαχθούν και περιπτώσεις, στις οποίες στερεά αντικείμενα δεν αναμιγνύονται αλλά συνδέονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην μπορούν να διαχωριστούν εκ των υστέρων χωρίς το προϊόν, στο οποίο αφορά το δικαίωμα υπαναχώρησης ή το σύστοιχό του, να χειροτερεύουν ουσιαδώς ή να μειώνεται η εμπορική αξία τους, όπως συμβαίνει με τα εξαρτήματα μηχανών που έχουν χρησιμοποιηθεί ή με τα εξαρτήματα Η/Υ ή ηλεκτρονικού εξοπλισμού, τα οποία εφόσον έχουν χρησιμοποιηθεί άπαξ δεν μπορούν ευχερώς να μεταπωληθούν (λ.χ. λόγω του κινδύνου «επιμόλυνσής») τους από κακόβουλο λογισμικό».

37. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 328 επ.

καταναλωτή στην περίπτωση συσκευασμένων υλικών φορέων, στους οποίους έχει αποθηκευτεί ψηφιακό περιεχόμενο κατά την έννοια του άρθρου 1α παρ. 14, όπως ηχητικές εγγραφές, «video» ή λογισμικό για υπολογιστές, όταν οι συσκευασίες τους έχουν αφαιρεθεί από τον καταναλωτή. Πρόκειται για πρόβλεψη εύλογη, δοθέντος ότι διαφορετικά ο καταναλωτής θα διατηρούσε το δικαίωμα αντιγραφής του ψηφιακού περιεχομένου τους, πλην όμως, χωρίς άδεια. Η έτερη προβλεπόμενη εξαίρεση περί εφημερίδων και περιοδικών (εκτός συνδρομητικών) δικαιολογείται από το γεγονός ότι χαρακτηρίζονται εγγενώς από μία παροδική χρησιμότητα, η οποία εξαφανίζεται με την πάροδο ελαχίστου χρόνου³⁸.

Η επόμενη κατηγορία εξαίρεσης αφορά συμβάσεις συναφθείσες σε δημόσιο πλειστηριασμό. Η έννοια του «δημόσιου πλειστηριασμού» δίνεται στο άρθρο 3 παρ. 5 θεωρείται δε η μέθοδος πώλησης κατά την οποία τα αγαθά ή οι υπηρεσίες προσφέρονται από τον προμηθευτή σε καταναλωτές, οι οποίοι συμμετέχουν ή έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στον πλειστηριασμό οι ίδιοι, μέσω διαφανούς ανταγωνιστικής διαδικασίας προσφορών που διεξάγεται από έναν εκπλειστηριαστή και ο πλειοδότης δεσμεύεται να αγοράσει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες.

Περαιτέρω, η δωδέκατη περίπτωση εξαίρεσης αναφέρεται στις περιπτώσεις «κρατήσεων χωρητικότητας» για περιορισμένο χρονικό διάστημα, όπως ξενοδοχειακών συμβάσεων ή συμβάσεων μίσθωσης δωματίων ή εν γένει χώρων σε τουριστικά καταλύματα ή μίσθωσης παραθεριστικών οικιών (όχι όμως για σκοπό μόνιμης κατοικίας), στις συμβάσεις μεταφοράς αγαθών, στις συμβάσεις μίσθωσης αυτοκινήτων, στις κρατήσεις εστιατορίων ή σε κρατήσεις

38. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 329

ψυχαγωγικών εκδηλώσεων (λ.χ. συναυλίες, θέατρα). Η ratio της προβλεπόμενης εξαίρεσης εντοπίζεται, έτι μια φορά, στην ανάγκη προστασίας του προμηθευτή, ο οποίος σε διαφορετική περίπτωση, θα καλείτο να ανατρέψει πλήρως τον επιχειρηματικό του προγραμματισμό αναφορικά με την αποκατάσταση της διαταραχθείσας (κατόπιν άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης εκ μέρους του καταναλωτή) πληρότητας ως προς τις κρατήσεις του. Για να αποφευχθεί αυτός ο κίνδυνος, εξάλλου, κρατήσεις που γίνονται με μέσα επικοινωνίας από απόσταση, σε περίπτωση εκ των υστέρων υπαναχώρησης, επισύρουν επιβάρυνση του πελάτη με «ακυρωτικά». Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα υπήρξε η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C-96/21 (DM κατά CTS Eventim AG & Co. KGaA)³⁹, στην οποία επεσήμανε ότι η πώληση εισιτηρίων για μουσική εκδήλωση εμπίπτει στις υπηρεσίες που σχετίζονται με “δραστηριότητες αναψυχής” κατά τους ορισμούς της Οδηγίας. Έτσι, το ΔΕΕ διατύπωσε ότι, «εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχώρησης είναι αντιτάξιμη έναντι καταναλωτή ο οποίος συνήψε εξ αποστάσεως σύμβαση για την απόκτηση δικαιώματος πρόσβασης σε δραστηριότητα αναψυχής με ενδιάμεσο που ενεργεί στο όνομά του, αλλά για λογαριασμό του διοργανωτή της εν λόγω δραστηριότητας, εφόσον, αφενός, η απόσβεση, συνεπεία της προβλεπόμενης στο άρθρο 12, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/83 υπαναχώρησης, της υποχρέωσης την οποία ο ενδιάμεσος υπείχε έναντι του καταναλωτή να εκτελέσει τη σύμβαση θα είχε ως αποτέλεσμα να φέρει ο διοργανωτής της δραστηριότητας τον κίνδυνο που συνδέεται με την κράτηση της χωρητικότητας που θα καθίστατο, με τον τρόπο αυτόν, διαθέσιμη και, αφετέρου, η δραστηριότητα αναψυχής στην οποία το εν λόγω δικαίωμα παρέχει πρόσβαση είναι προγραμματισμένη να διεξαχθεί σε καθορισμένη ημερομηνία ή εντός συγκεκριμένης προθεσμίας» (Σκέψη 55).

39. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=256945&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3854119>

Τελευταία περίπτωση εξαιρέσεως αφορά στην προμήθεια ψηφιακού περιεχομένου μη παρεχόμενου πάνω σε υλικού μέσου. Η περίπτωση αυτή αποτελεί την «άλλη όψη» της προαναφερόμενης περίπτωσης θ' του άρθρου 3ιβ, καθώς αφορά ομοίως σε ψηφιακό περιεχόμενο κατά την έννοια του άρθρου 1α παρ. 14, με τη διαφορά ότι εδώ πρόκειται για ψηφιακό περιεχόμενο μη παρεχόμενο πάνω σε υλικό μέσο, ήτοι παρεχόμενο στον καταναλωτή επιγραμμικώς είτε με μεταφόρτωση κατόπιν λήψης (downloading) είτε με ροή δεδομένων (streaming) είτε με άλλους ισοδύναμους τρόπους. Η έναρξη της εκτέλεσης της υπηρεσίας, κατόπιν ρητής συγκατάθεσης του καταναλωτή και η επιβεβαίωση εκ μέρους του, ότι, με την έναρξη, απολύει το δικαίωμα υπαναχώρησης, συνιστά ενέργεια ισοδύναμη με την αφαίρεση της συσκευασίας στην περίπτωση θ'⁴⁰.

2.3. Επίδραση του δικαιώματος υπαναχώρησης στις συνδεδεμένες συμβάσεις

Στο άρθρο 3ια του εξεταζόμενου στην παρούσα Νόμου προστασίας του καταναλωτή, ρυθμίζεται η τύχη των συνδεδεμένων συμβάσεων στην περίπτωση άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης. Η εννοιολογική ταυτότητα των «συνδεδεμένων συμβάσεων» εντοπίζεται με σαφήνεια στην Ευρωπαϊκή Οδηγία 2011/83/ΕΕ⁴¹, σύμφωνα με την οποία, ως συνδεδεμένες ή άλλως δευτερεύουσες νοούνται οι συμβάσεις με τις οποίες ο καταναλωτής αποκτά αγαθά ή υπηρεσίες που συνδέονται με εξ αποστάσεως σύμβαση ή με σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος και όπου τα εν λόγω αγαθά ή υπηρεσίες παρέχονται από τον έμπορο ή από ένα τρίτο μέρος με βάση μια ρύθμιση μεταξύ του εν λόγω τρίτου μέρους

40. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 331

41. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/ALL/?uri=CELEX:32011L0083>

και του εμπόρου. Πρόκειται, με απλά λόγια, για συμβάσεις που συνδέονται άρρηκτα με την βασική σύμβαση, έτσι, ώστε μετά την υπαναχώρηση, να στερούνται οικονομικού αντικείμενου για τον υπαναχωρούντα.

Παραδείγματος χάριν, η έννοια περικλείει συμβάσεις εξυπηρέτησης, συντήρησης, εγκατάστασης, τεχνικής υποστήριξης, αναβάθμισης μετά την πώληση, συμβάσεις προμήθειας ανταλλακτικών και αναλώσιμων για το πωληθέν αγαθό κ.ά.^{42,43}. Ο νόμος για τις εν λόγω συμβάσεις, δίχως όρους και ειδικότερες προϋποθέσεις, επιφυλάσσει αυτομάτως τη λήξη τους χωρίς καμία επιβάρυνση για τον καταναλωτή, εκτός όπως προβλέπεται στο άρθρο 3θ παράγραφος 2 και στο άρθρο 3ι.

Στην δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, προβλέπεται ότι για την καταγγελία των συνδεδεμένων συμβάσεων εφαρμόζονται οι αντίστοιχες περί καταγγελίας διατάξεις που διέπουν τη σχετική σύμβαση. Αξίζει να σημειωθεί, εν προκειμένω, ότι η απόδοση του όρου «καταγγελία» αποτελεί μάλλον αποτυχημένη προσπάθεια μετάφρασης στην ελληνική της διάταξης του άρθρου 15 παρ. 2 της Οδηγίας 2011/83/ΕΕ, πλην, του περισσότερο δόκιμου --κατά τη σύγκριση και με την εύστοχη αγγλική και γερμανική απόδοση της ως άνω διάταξης ως "termination" και "Beendigung" αντίστοιχα--, λήξη της σύμβασης. Πάντως, σε κάθε περίπτωση, αν η δευτερεύουσα σύμβαση δεν μπορεί να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Οδηγίας ή του Ν. 2251/1994, επειδή λ.χ. υπάρχουν ειδικότερες διατάξεις νόμων, λ.χ. σύμβαση ασφάλισης ή πίστωσης,

42. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 323

43. Βλ. σε Τσιαφούτης, σελ. 267 λ.χ. ο Π συμφωνεί με τον καταναλωτή Α να του παράσχει συνδρομητικές υπηρεσίες σε ιδιωτικό κανάλι και του πωλεί αποκωδικοποιητή με βάση ξεχωριστή σύμβαση πώλησης, η οποία αξιολογείται ως δευτερεύουσα σύμβαση.

τότε οι συνέπειες της υπαναχώρησης διέπονται από τους ειδικούς κανόνες που διέπουν τη σχετική σύμβαση, άλλως από τους γενικούς κανόνες του δικαίου των συμβάσεων.

2.4. Νομική φύση του δικαιώματος υπαναχώρησης

Εριζόμενο στη Θεωρία ζήτημα αποτελεί η νομική φύση του δικαιώματος υπαναχώρησης, με διατυπωθείσες δύο απόψεις ως προς αυτήν. Οι θιασώτες της πρώτης άποψης υποστηρίζουν ότι η υπαναχώρηση αποτελεί διαπλαστικό δικαίωμα του καταναλωτή να ανατρέψει μεταγενέστερα την συναφθείσα σύμβαση, το χρονικό σημείο σύναψης της οποίας ανάγεται στην επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των μερών, ήτοι στην κατάρτιση της σύμβασης. Κατά την άποψη αυτή, η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης έχει ως αποτέλεσμα την εκ των υστέρων ανατροπή του συμβατικού δεσμού, με άμεση συνέπεια την απόσβεση των εκατέρωθεν υποχρεώσεων, όπως στην περίπτωση της συμβατικής υπαναχώρησης κατά το άρθρο 389 παρ. 2 ΑΚ, επερχόμενως, ούτω, αναδρομική ανατροπή της έννομης σχέσης και εισάγοντας εξαίρεση από την αρχή του ιδιωτικού δικαίου ότι «οι συμφωνίες πρέπει να τηρούνται» (*pacta sunt servanda*)⁴⁴.

Κατά τη δεύτερη υποστηριζόμενη άποψη (μάλλον κρατούσα), για όσο χρονικό διάστημα ο καταναλωτής δύναται να ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, η κατάρτιση της σύμβασης δεν έχει ολοκληρωθεί πλήρως, υπό την έννοια ότι «η αποχή από την εμπρόθεσμη άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης αποτελεί όρο του ενεργού της δικαιοπραξίας ή άλλως σύμβαση τελούσα υπό αναβλητική αίρεση

44. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 300

δικαιού»⁴⁵. Επομένως, κατά το διάστημα αυτό η ισχύς της σύμβασης παραμένει μετέωρη⁴⁶, με ευχέρεια και όχι δικαίωμα του καταναλωτή να ματαιώσει την εκκρεμούσα δέσμευση, ακυρώνοντας οριστικά τη σύμβαση. Η εν λόγω υποστηριζόμενη άποψη έβρισκε ιδίως έρεισμα στην προγενέστερη ρύθμιση του νόμου αναφορικά με τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος (ενσωμάτωση της Οδηγίας 85/577/ΕΟΚ), όπου κώλυμα στην εκπλήρωση των συμβατικών παροχών αποτελούσε η διάρκεια της προθεσμίας άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, ανεξαρτήτως, μάλιστα, της πραγματικής άσκησης ή μη τούτου. Στον αντίποδα, στις συμβάσεις από απόσταση, η αντίστοιχη διάταξη του προισχύσαντος άρθρου 4 παρ. 7 Ν. 2251/1994, καθιέρωνε αναστολή των υποχρεώσεων των μερών μόνο για το διάστημα μέχρι την παράδοση του προϊόντος ή την παροχή της υπηρεσίας, δηλαδή, αναστολή μόνο για την υποχρέωση του καταναλωτή να καταβάλει το τίμημα ⁴⁷. Πάντως, υπό το καθεστώς του ισχύοντος άρθρου 3ε παρ. 3 Ν. 2251/1994 ορίζεται ότι τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν, αν το επιθυμούν, να εκτελέσουν τις συμβατικές υποχρεώσεις τους κατά τη διάρκεια της προθεσμίας υπαναχώρησης.

Σε κάθε περίπτωση, σημειώνεται, ότι ο ανωτέρω «διχασμός» της Θεωρίας ως προς τη νομική φύση του δικαιώματος υπαναχώρησης διατηρεί μονάχα θεωρητική αξία, κάτι το οποίο δεν μεταβλήθηκε ούτε και μετά τις νομοθετικές μεταβολές, δοθέντος ότι ο τρόπος άσκησης του δικαιώματος, οι νόμιμες διατυπώσεις και ιδίως οι έννομες συνέπειες άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, ρυθμίζονται, πλέον ή ήπτον, στο νόμο⁴⁸.

45. Μ. Σταθόπουλος/Α. Χιωτέλλης/Μ. Αυγουστιανάκης, *Κοινοτικό Αστικό Δίκαιο Ι*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 1995, σελ. 55

46. Ό.π. Δεσποτίδου, 2005, σελ. 588 · ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 339

47. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 340

48. Ό.π. Γεωργιάδης σελ. 339 · ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 300

Περαιτέρω, γίνεται ομόφωνα δεκτό, ότι η ρύθμιση του άρθρου 3ε παρ. 1 αποτελεί εν μέρει *ius cogens*⁴⁹, υπό την έννοια ότι αποκλείεται η συμφωνία των μερών περί παραίτησης από το δικαίωμα υπαναχώρησης, ομοίως δε απαγορεύεται, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, η εξάρτηση της άσκησης του δικαιώματος από πρόσθετες προϋποθέσεις, ιδίως δε από προϋποθέσεις που δυσχεραίνουν την άσκησή του (π.χ. πρόβλεψη σύντμησης νόμιμης προθεσμίας)⁵⁰. Αντιθέτως, η παράγραφος 6 του άρθρου 3α του Ν. 2251/1994 συνηγορεί υπέρ της δυνατότητας συμβατικών συμφωνιών, οι οποίες παρέχουν στον ασθενέστερο καταναλωτή μεγαλύτερη προστασία (λ.χ. απλοποιημένες διατυπώσεις άσκησης του δικαιώματος ή μεγαλύτερη προθεσμία άσκησής του).⁵¹

Τέλος, υποστηρίζεται στη Θεωρία ότι πρόκειται για ένα *sui generis* δικαίωμα⁵², υπό την έννοια ότι συγκεντρώνει μιμητικά χαρακτηριστικά τόσο της νόμιμης υπαναχώρησης (των διατάξεων των άρθρων 382, 383, 387 παρ. 2 ΑΚ), δοθέντος ότι προβλέπεται από το νόμο, όσο και της συμβατικής υπαναχώρησης των άρθρων 389 επ. ΑΚ, υπό το έννοια ότι εκ του νόμου επιβάλλεται στους συμβαλλόμενους να την καταστήσουν, επί ποινή ακυρότητας, όρο της σύμβασης (Ίδτε εκτενέστερα αμέσως επόμενο κεφάλαιο). Εκ των παραπάνω απορρέει και η πάγια θέση της θεωρίας ότι η επιλεκτική και αναλογική εφαρμογή των αντίστοιχων διατάξεων του Αστικού Κώδικα, εφόσον αυτές ακολουθούν το πνεύμα της καταναλωτικής υπαναχώρησης, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί.

49. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 300

50. Ό.π. Παπαϊωάννου, σελ. 158

51. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 301

52. Ό.π. Παπαϊωάννου σελ. 158 · ό.π. Δεσποτίδου, 2005, σελ. 589

2.4.1. «Καταναλωτική υπαναχώρηση», «Συμβατική Υπαναχώρηση» & «Νόμιμη Υπαναχώρηση του Αστικού Κώδικα»

Ο όρος «υπαναχώρηση» συνειρμικά παραπέμπει στις γνωστές στους κοινωνούς του δικαίου διατάξεις του Αστικού Κώδικα, έχει δε απασχολήσει τη Νομική Θεωρία, ήδη από την απαρχή της ισχύος του Ν. 2251/1994 περί προστασίας του καταναλωτή, ποια είναι η σχέση μεταξύ του δικαιώματος της υπαναχώρησης που επιφυλάσσεται στον καταναλωτή και της συμβατικής ή και της νόμιμης υπαναχώρησης κατά τις γενικές διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου.

Καταρχάς, αξίζει να αναφερθεί ότι στο ελληνικό δίκαιο πέραν της υπαναχώρησης, αναγνωρίζονται και άλλα μέσα μονομερούς ανατροπής μίας σύμβασης, καθόσον κατοχυρώνονται και άλλοι τρόποι αποδεσμεύσεως του συμβαλλόμενου μέρους, όπως η ανάκληση ή η άσκηση του δικαιώματος ακυρώσεως⁵³.

Ως προς την υπαναχώρηση, γενικά, συνιστά το ενιαίο μέσο και γενική αιτία λύσης μη διαρκών (στιγμιαίων) και αμφοτεροβαρών κυρίως συμβάσεων⁵⁴, με μονομερή δήλωση. Η υπαναχώρηση δεν επιφέρει αναδρομική κατάργηση της σύμβασης, αλλά απλώς κατάργηση των κύριων υποχρεώσεων προς παροχή, μεταθέτοντας τη σύμβαση σε ένα εκκαθαριστικό στάδιο επιστροφής των ήδη καταβληθεισών παροχών, χωρίς να επέρχεται κατάργηση της σύμβασης «για αιτία που έληξε», ταυτίζοντας την τελευταία εμμέσως με άκυρη σύμβαση⁵⁵.

53. Κ. Παντελίδου, *Γενικό Ενοχικό Δίκαιο*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2019, σελ. 90

54. Β. Βαθρακοκόιλης *Ερμηνεία Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο)*, Τόμος Β' *Γενικό Ενοχικό*, αρ. 2, σελ. 393

55. Βλ. Α. Χελιδόνης σε <http://www.digestaonline.gr/index.php/26-2008/157-2008-chelidon>

Η συμβατική υπαναχώρηση, η οποία συνομολογείται δυνάμει αρχικής σύμβασης ή μεταγενέστερης συμφωνίας μεταξύ των μερών, ρυθμίζεται στα άρθρα 389 επ. ΑΚ, και αναγνωρίζεται ως (διαπλαστικό) δικαίωμα κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών. Η συμβατική υπαναχώρηση διακρίνεται τυπικά αλλά όχι συστηματικά από την νόμιμη υπαναχώρηση, η οποία παρέχεται απευθείας από κάποια διάταξη νόμου λ.χ. στην υπαίτια αδυναμία παροχής (ΑΚ 382), στην υπερημερία οφειλέτη (ΑΚ 383), στην επώνυμη σύμβαση της πώλησης, κατά τη διάταξη του άρθρου 542 εδ. α' αρ. 3 του αναδιαμορφωμένου Αστικού αλλά και στη σύμβαση έργου, κατ' άρθρο 686 ΑΚ⁵⁶. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, παρά τις επιμέρους διαφορές, η Νομολογία του Ανώτατου Ακυρωτικού, δέχεται αναλογική εφαρμογή των διατάξεων της συμβατικής υπαναχώρησης και στη νόμιμη υπαναχώρηση.⁵⁷

Περαιτέρω, στην περίπτωση της συμβατικής υπαναχώρησης, ο νομοθέτης με ένα πλέγμα διατάξεων (άρθρα 391-393 ΑΚ), ορίζει τις περιπτώσεις αποκλεισμού του δικαιώματος υπαναχώρησης. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 391 ΑΚ, περίπτωση αποκλεισμού του δικαιώματος συμβατικής υπαναχώρησης αποτελεί εκείνη κατά την οποία το αντικείμενο που έλαβε ο δικαιούχος καταστράφηκε ποσοτικά ή ποιοτικά ή χειροτέρευσε ή μειώθηκε σημαντικά η αξία του, με απαραίτητη προϋπόθεση, όλα τα παραπάνω να οφείλονται σε τυχαίο γεγονός, δηλαδή άνευ υπαιτιότητας του υπαναχωρούντος, πλην, όμως, υπαιτιότητα του λήπτη δεν αποκλείεται. Για τον λόγο αυτό, κατά την κρατούσα στη Θεωρία άποψη, η διάταξη της ΑΚ 391 δεν μπορεί να βρει πρόσφορο έδαφος εφαρμογής στη νόμιμη υπαναχώρηση, κατά την ΑΚ 382.

56. βλ. και σχετικώς για τη διάκριση την υπ' αριθμ. 1.135/2022 απόφαση του Αρείου Πάγου σε <https://www.areiospagos.gr/>

57. ΑΠ 445/2019, ΑΠ 1113/2017 σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

Στη διάταξη του άρθρου ΑΚ 392, στην πρώτη παράγραφο, αποκλείεται υπαναχώρηση όταν υπάρχει αδυναμία επιστροφής του αντικείμενου που έλαβε ο δικαιούχος (απώλεια, καταστροφή ή και χειροτέρευση), οφειλόμενη σε οικείο πταίσμα του, ενώ στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου καθώς και στο επόμενο άρθρο, χωρίς να απαιτείται πταίσμα του, η αδυναμία θα οφείλεται σε μεταποίηση κατόπιν επεξεργασίας ή εκποίηση του πράγματος, ή εκποίηση ή επιβάρυνση υπέρ τρίτου. «Με άλλα λόγια, η υπαναχώρηση, όπως συνάγεται από την ενδεικτική απαρίθμηση των ΑΚ 391-393, πρέπει να αποκλείεται όποτε υπάρχει αδυναμία επιστροφής του ληφθέντος, οφειλόμενη σε τυχαίο γεγονός ή πταίσμα του υπαναχωρούντος»⁵⁸, αρκεί η αδυναμία παροχής αυτή να προκλήθηκε κατά τον προ της υπαναχώρησης χρόνο⁵⁹. Από τον αποκλεισμό του δικαιώματος κατά τις ανωτέρω διατάξεις διαφέρει η απόσβεση του δικαιώματος, κατά τη διάταξη του άρθρου 395 ΑΚ, όπου ορίζει ότι ο δικαίωμα της υπαναχώρησης μπορεί να αποσβεσθεί αν δεν ασκηθεί μέσα σε εύλογη προθεσμία που τάσσεται από το άλλο μέρος.

Ως προς τις έννομες συνέπειες της υπαναχώρησης, κατά τα προαναφερόμενα, τούτες συνίστανται στην απόσβεση των υποχρεώσεων για παροχή που πηγάζουν από τη σύμβαση και στην υποχρέωση αμφοτέρων των συμβαλλόμενων να αποδώσουν τις παροχές που έλαβαν σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (ΑΚ 389 § 2) (μετατροπή σε σχέση εκκαθάρισης). Ως προς την αποζημίωση, στη συμβατική υπαναχώρηση, μόνον με την άσκηση της υπαναχωρήσεως, ο υπαναχωρών δεν έχει υποχρέωση να καταβάλει αποζημίωση. Απόδοση εύλογης αποζημίωσης επιφυλάσσεται για την

58. Ό.π. Παντελίδου, σελ. 93

59. Ι. Καρακώστας/Αρ. Χιωτέλλης, ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ, 2^η Έκδοση, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023, σελ.127επ.

περίπτωση της νόμιμης υπαναχώρησης, κατά τη διάταξη της ΑΚ 387 § 1) και όχι στην περίπτωση της συμβατικής. Υποστηρίζεται, ωστόσο, ότι αν η συμβατική υπαναχώρηση έχει συμφωνηθεί για περιπτώσεις υπαίτιας παράβασης της σύμβασης, μπορεί αναλογικά να χωρήσει εφαρμογή της διάταξης για εύλογη αποζημίωση και στην περίπτωση της συμβατικής υπαναχώρησης.

Περαιτέρω, στην περίπτωση της συμβατικής υπαναχώρησης, η άσκηση του δικαιώματος μπορεί μεν να εξαρτάται από τη συνδρομή κάποιου ή κάποιων όρων (π.χ. πάροδος ορισμένης προθεσμίας), οι όροι αυτοί, ωστόσο, δεν είναι απαραίτητο να αφορούν στην αθέτηση της σύμβασης. Όταν δεν συμφωνούνται όροι για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, η άσκηση του δικαιώματος είναι, λοιπόν, καταρχήν αποδεσμευμένη προϋποθέσεων (termination for convenience) , η έλλειψη συνήθως αντισταθμίζεται από το λεγόμενο επιτίμιο μεταμέλειας (ΑΚ 398). Στη περίπτωση της εκ του νόμου υπαναχώρησης, αντίθετα, η υπαναχώρηση συνδέεται άμεσα με συμβατική αθέτηση εκ μέρους του οφειλέτη (termination for breach). Λόγος γίνεται κατά βάση για υπαίτια αδυναμία παροχής του πωλητή (ΑΚ 382, 386), υπερημερία του πωλητή ή του αγοραστή (ΑΚ 383, 386), καθυστέρηση δίχως υπαιτιότητα επί σύμβασης ακριβόχρονης εκτέλεσης (ΑΚ 401) καθώς και έλλειψης ανταπόκρισης του πράγματος στη συμβατική συμφωνία (ΑΚ 534 επ.) ⁶⁰.

Η νόμιμη υπαναχώρηση συνήθως εδράζεται σε σπουδαίο λόγο, όπως για παράδειγμα στη σύμβαση πώλησης αγαθών (ΑΚ 513 επ.), η οποία θα εξεταστεί, συγκριτικά, στην παρούσα, όπου δικαίωμα υπαναχώρησης θεμελιώνεται μόνο σε περίπτωση ουσιώδους

60. Τ. Κοσμίδης, *Προμήθεια Φυσικού Αερίου*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, σελ. 353 επ.

έλλειψης ανταπόκρισης (έλλειψη αντικειμενικών και υποκειμενικών απαιτήσεων ανταπόκρισης, κατά τις νέες διατάξεις των άρθρων 535Α ΑΚ και 535Β ΑΚ)⁶¹.

Προοιμιακά, επισημαίνεται ότι, σε αντίθεση με τη νόμιμη υπαναχώρηση των άρθρων 382 ΑΚ και 383 ΑΚ, στην περίπτωση της υπαναχώρησης που τυποποιείται στην διάταξη του άρθρου 542 αρ.3 εδ. α' ΑΚ, εντοπίζονται τρεις διαφοροποιήσεις. Αρχικά, τα αποτελέσματα της άσκησης της προβλέπονται ειδικά στο άρθρο 546 εδ. β' ΑΚ και δεν υπάρχει έδαφος εφαρμογής της ΑΚ 389 παρ. 2 ΑΚ, Δεύτερον, μπορεί να σωρευθεί η άσκησή της με αξίωση για αποζημίωση, κατ' άρθρο 547 ΑΚ, και να αποκατασταθεί πλήρως το θετικό διαφέρον. Τέλος, καθιερώνεται γνήσια αντικειμενική ευθύνη του πωλητή, υπό την έννοια ότι ο αγοραστής έχει δικαίωμα υπαναχώρησης ανεξαρτήτως υπαιτιότητας του πωλητή (άρθρο 539 εδ. α' ΑΚ) και δίχως να τηρήσει τους όρους του άρθρου 383 ΑΚ. ^{62, 63}

Σύμφωνα με τον αριθμό 3, εδάφιο α' του άρθρου 542 ΑΚ, ο αγοραστής δικαιούται να υπαναχωρήσει, αν δεν πληρούνται οι αντικειμενικές και υποκειμενικές απαιτήσεις ανταπόκρισης, κατά τα νεοεισαχθέντα στον Αστικό Κώδικα με τον πρόσφατο Ν. 4967/2022,

61. Ο πρόσφατος Ν. 4967/2022 υπήρξε η έμπρακτη ενέργεια της χώρας μας, προκειμένου να ενσωματώσει στο ελληνικό αστικό δίκαιο τις ρυθμίσεις των Οδηγιών 2019/771/ΕΚ και 2019/770/ΕΚ

62. Π. Κορνηλάκης, *Επίτομο Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο*, 5^η Έκδοση, Εκδ. Σάκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2023, σελ. 136

63. Α. Χελιδόνης, *ΕλλΔνη* (2023), «Η πρόσφατη αλλαγή του δικαίου της πώλησης στον Αστικό Κώδικα με το ν. 4967/2022», σύμφωνα με τον οποίο, «Η νέα ΑΚ 539 είναι στην ουσία η παλαιά ΑΚ 537 παρ. 1, η οποία επαναλαμβάνει πολύ ορθά τον κανόνα της αντικειμενικής ευθύνης του πωλητή για όλα τα έννομα βοηθήματα πλην της αποζημίωσης...το νέο στη διάταξη είναι ότι αυτή ισχύει πλέον και στην πώληση πράγματος με ψηφιακά στοιχεία.»

άρθρα 535Α και 535Β. Το νέο άρθρο 542 ΑΚ ουσιαστικά ενσωματώνει την παλαιά διάταξη του άρθρου 540ΑΚ, απαριθμώντας τα τέσσερα (4) «όπλα» που έχει ο αγοραστής «στη φαρέτρα» του, σε περίπτωση παράδοσης ελαττωματικού πράγματος, και ειδικότερα, την αξίωση αποκατάστασης, μείωσης τιμήματος, υπαναχώρησης και αποζημίωσης. Ωστόσο, να σημειωθεί ότι, βασική διαφοροποίηση της νέας διάταξης αποτελεί η ιεραρχική κατάταξη, υπό την έννοια ότι το δικαίωμα της υπαναχώρησης εξαρτάται από την προηγούμενη αδύνατη διόρθωση ή αντικατάσταση του πράγματος από τον πωλητή ή από την άρνηση του τελευταίου να προβεί σε αυτές τις δύο μορφές αποκατάστασης⁶⁴.

Ως προς τις έννομες συνέπειες της υπαναχώρησης, αυτές ρυθμίζονται στο άρθρο 546 εδ. β' του ΑΚ, το οποίο εισάγει ενοχική ενέργεια του δικαιώματος υπαναχώρησης, καθόσον επιφέρει, αφενός απόσβεση των υποχρεώσεων των μερών που δεν είχαν μέχρι το χρονικό σημείο εκείνο εκπληρωθεί, αφετέρου τη δημιουργία ενοχικών αξιώσεων κυρίως για αμοιβαία επιστροφή των παροχών που τυχόν καταβλήθηκαν. «Οι αξιώσεις επιστροφής των ήδη ληφθεισών παροχών στηρίζονται πάλι σε αναστροφικές αξιώσεις συμβατικού περιεχομένου.»⁶⁵. Διευκρινίζεται ότι γίνεται λόγος για ενοχές απευθείας εκ του νόμου και όχι για αξιώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού, επομένως, αποκλείεται η εφαρμογή των άρθρων 908-912 ΑΚ⁶⁶. Πάντως, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η πώληση δεν εκλείπει⁶⁷, ώστε να γίνεται λόγος περί άρσης της αιτίας των περιουσιακών μετακινήσεων που έλαβαν χώρα, απλώς η σύμβαση της πώλησης αντικαθίσταται από την σχέση εκκαθάρισης, η οποία λειτουργεί εντός της σύμβασης.

64. Ό.π. Χελιδόνης, 2023, σελ. 48

65. Ό.π. Χελιδόνης, 2023, σελ. 52

66. Ό.π. Κορνηλάκης σελ. 137 · ό.π. Τσιαφούτης σελ. 155

67. Ό.π. Κορνηλάκης σελ. 138

Έτσι, η σύμβαση αλλάζει μόνον μορφή⁶⁸. Οι εκατέρωθεν υποχρεώσεις των μερών κατόπιν της υπαναχώρησης προβλέπονται στο εδ. β' του νέου άρθρου 546 ΑΚ, όπου ορίζεται ότι «Αν ο αγοραστής υπαναχωρήσει από τη σύμβαση, υποχρεούται να αποδώσει το πράγμα ελεύθερο από κάθε βάρος που του προσέθεσε ο ίδιος, καθώς και τα ωφελήματα που αποκόμισε, ενώ ο πωλητής υποχρεούται, μόλις παραλάβει το πράγμα ή απόδειξη αποστολής του, να επιστρέψει το τίμημα εντόκως, τα έξοδα της πώλησης και της επιστροφής του πράγματος, καθώς και όσα ο αγοραστής δαπάνησε για το πράγμα.». Αξίζει, στο σημείο αυτό, να σχολιασθεί η πρόβλεψη του νομοθέτη, ο οποίος εξαρτά την υποχρέωση του πωλητή να επιστρέψει το τίμημα, σε περίπτωση υπαναχώρησης, μόνον υπό τον όρο ότι έχει παραλάβει ήδη το πράγμα ή τουλάχιστον κατέχει ένα αποδεικτικό εκ μέρους του αγοραστή, ρύθμιση η οποία ενσωματώθηκε στον Αστικό Κώδικα, από την Οδηγία 771/2019 και παραπέμπει ad hoc στην πρόβλεψη του άρθρου 3θ παρ. 3 του Ν. 2251/1994 για την εξεταζόμενη στην παρούσα εργασία υπαναχώρηση σε περιπτώσεις συμβάσεως εξ' αποστάσεως (Ίδετε παρακάτω).

Πάντως, υποστηρίζεται⁶⁹, --γνώμη με την οποία συντάσσεται και η γράφουσα- ότι η νέα αυτή διάταξη δημιουργεί προβλήματα ως προς την παράλληλη συνύπαρξη και «συμβίωσή» της με τις διατάξεις των άρθρων 548 και 549 ΑΚ, οι οποίες παρέμειναν αναλλοίωτες από τις νέες νομοθετικές αλλαγές, με αποτέλεσμα να γίνεται λόγος ότι η διάταξη προσήκει περισσότερο στον αγοραστή-καταναλωτή και ως εκ τούτου θα έπρεπε οι απαιτήσεις του παράγωγου ενωσιακού δικαίου να ενσωματωθούν στον Ν. 2251/1994 και όχι στον Αστικό Κώδικα.

68. Ό.π. Χελιδόνης, 2023, σελ. 53

69. Ό.π. Χελιδόνης, 2023, σελ. 53 επ.

Με άλλες λέξεις, οι νομοθετικές διατάξεις των άρθρων 548 και 549 ΑΚ, περί καταστροφής ή απώλειας του πράγματος, οι οποίες διατηρήθηκαν άθικτες, συνιστούν ανεπίτρεπτη διόρθωση της διάταξης του άρθρου ΑΚ 546 εδ. γ' ΑΚ, με την υπαναχώρηση να γεννάει πλέον μία διαρκή ένσταση επίσχεσης του πωλητή, αν το πράγμα καταστράφηκε στα χέρια του αγοραστή, ακόμα και αν αυτό οφείλεται στο ίδιο το ελάττωμα. Ό,τι γινόταν παλαιά αποδεκτό, σχετικά με τη δυνατότητα του αγοραστή να αναζητήσει το τίμημα, ακόμα και αν δεν είναι σε θέση να επιστρέψει το πράγμα, πλέον παραμένει χωρίς εφαρμογή. Έτσι, με τις νέες ρυθμίσεις, «η ένσταση μη εκπλήρωσης ή σε κάθε περίπτωση η ένσταση επίσχεσης στην αναστροφική δράση της υπαναχώρησης αναβιώνει μόνον σε περίπτωση απώλειας του πράγματος και λαμβάνει τότε διαρκή χαρακτήρα. Η γενικευμένη όμως εγκατάλειψη της ένστασης μη εκπλήρωσης σε κάθε πώληση σε περίπτωση αναστροφής των παροχών, μετά την άσκηση υπαναχώρησης είναι απολύτως ελεγχόμενη και προβληματική, αποκτά δε νόημα στην καταναλωτική πώληση, και όχι σε κάθε πώληση.»⁷⁰

Συμπερασματικά, με αφετηρία το ειδοποιό στοιχείο της «καταναλωτικής υπαναχώρησης» ήτοι το αναπαιτούμενο αυτής, υπό την έννοια ότι για την έγκυρη άσκησή της αρκεί απλώς η μεταμέλεια του καταναλωτή (χωρίς, δηλαδή, ύπαρξη ή αναφορά κάποιου ιδιαίτερου λόγου, ακόμα και αν ο καταναλωτής είναι ευχαριστημένος, αφενός ως προς την ποιότητα της παρασχεθείσας υπηρεσίας ή του παραδοθέντος προϊόντος και αφετέρου ως προς την αντιμετώπιση του προμηθευτή)⁷¹, δεν φαίνεται αυτή να μπορεί να εξομοιωθεί με την νόμιμη υπαναχώρηση. Έτσι, μολονότι η απαλλαγή του υπαναχωρούντος

70. Ό.π. Χελιδόνης, 2023, σελ. 54

71. Φ. Νικολάου, ΕφΑΠολΔ (3/2021), Υπαναχώρηση καταναλωτή από σύμβαση καταρτισθείσα εξ αποστάσεως ή εκτός εμπορικού καταστήματος και υποχρέωση του προμηθευτή προς επιστροφή του καταβληθέντος τιμήματος, σελ. 260

καταναλωτή από την επίκληση αιτιολογίας θυμίζει τη συμβατική υπαναχώρηση, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, ο δικαιοπολιτικός λόγος πρόβλεψής τους διαφέρει⁷². «Μήτρα» της συμβατικής υπαναχώρησης είναι αποκλειστικά και μόνον η ιδιωτική αυτονομία (ΑΚ 361 «έκφραση της ελευθερίας των συμβάσεων») ενώ η καταναλωτική υπαναχώρηση προκύπτει εκ του νόμου. Η υπαναχώρηση, σύμφωνα με τις διατάξεις του καταναλωτή, αντιθέτως, και υπό το φως των προηγούμενων αναλύσεων, φαίνεται να ομοιάζει περισσότερο με την νόμιμη υπαναχώρηση, καθόσον και οι δύο βρίσκουν έρεισμα στο νόμο. Ωστόσο, έχει υποστηριχθεί⁷³, ότι το είδος της αποκατάστασης στην οποία κατατείνουν εκάστη εξ' αυτών, δεν αφήνει περιθώριο εξομοίωσής τους. Πλέον συγκεκριμένα, η νόμιμη υπαναχώρηση (όπως προαναφέρθηκε) αποσκοπεί στην θεραπεία της παθολογίας της ενοχής⁷⁴, σε αντίθεση με την υπαναχώρηση του καταναλωτή, η οποία αποσκοπεί στην αποκατάσταση της συμβατικής ελευθερίας, επιφέροντας, κατά έναν τρόπο, οιονεί ακυρωσία της σύμβασης.

Τέλος, αξίζει η εν θέματι παράγραφος να αφιερωθεί σε μία ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα άποψη, που υποστηρίχθηκε στη θεωρία κατά το προισχύσαν δίκαιο, σύμφωνα με την οποία, η πώληση από απόσταση ρυθμίζεται κατ' ουσίαν ως εκ του νόμου «πώληση με δοκιμή», κατ' άρθρο 563 ΑΚ⁷⁵. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, «η πώληση με δοκιμή λογίζεται, σε περίπτωση αμφιβολίας, ότι τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της έγκρισης του αγοραστή. Ο αγοραστής είναι ελεύθερος να εγκρίνει ή

72. Ό.π. Χελιδόνης, 2005, σελ. 335

73. Ό.π. Χελιδόνης, 2005, σελ. 335

74. Χελιδόνης, σε <http://www.digestaonline.gr/index.php/26-2008/157-2008-chelidon> σελ. 148

75. Ό.π. Γεωργιάδης σελ. 348 · ό.π. Χελιδόνης 2005 · ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 300

να αποποιηθεί.». Θεμελιώδες χαρακτηριστικό της είναι η αίρεση της έγκρισης ή αποποίησης της πώλησης κατόπιν ελεύθερης αξιολόγησης του αγοραστή ή τρίτου⁷⁶. Ομοίως, όπως και στην περίπτωση του αναιπιολόγητου της καταναλωτικής υπαναχώρησης, και στην περίπτωση της πώλησης με δοκιμή, ο αγοραστής δεν βαρύνεται με την υποχρέωση παροχής εξηγήσεων για την επιλογή του, δηλαδή, δεν έχει υποχρέωση να αναφέρει λόγο αποποίησης, πολλώ μάλλον δεν έχει σημασία αν ο λόγος ήταν ορισμένος ή άσχετος προς το πράγμα.

2.5.Διατυπώσεις Νομότυπης Άσκησης

2.5.1. Τρόπος Άσκησης

Ο τρόπος νομότυπης άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης ρυθμίζεται στο άρθρο 3ζ του εξεταζόμενου νόμου, διαρθρώνεται δε σε τέσσερις (4) παραγράφους, σύμφωνα με τις οποίες :

«1. Πριν από τη λήξη της προθεσμίας υπαναχώρησης, ο καταναλωτής ενημερώνει τον προμηθευτή για την από φάση του να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση. Προς τον σκοπό αυτό, ο καταναλωτής δύναται: α) είτε να χρησιμοποιήσει το υπόδειγμα εντύπου υπαναχώρησης που παρατίθεται στο τμήμα Β του Παραρτήματος του παρόντος. β) είτε να κάνει οποιαδήποτε άλλη σαφή δήλωση που να παρουσιάζει την απόφαση του να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση.

2. Ο καταναλωτής έχει κάνει χρήση του δικαιώματος υπαναχώρησης εντός της προθεσμίας υπαναχώρησης που αναφέρεται στο άρθρο 3ε παράγραφος 2 και στο άρθρο 3στ, εάν η ανακοίνωση περί άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης αποσταλεί από τον καταναλωτή πριν από τη λήξη της προθεσμίας.

3. Ο προμηθευτής μπορεί, επιπλέον των δυνατοτήτων που

76. Ν. Λεοντής, *ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2020, σελ. 1461

αναφέρονται στην παράγραφο 1, να παράσχει την επιλογή στον καταναλωτή να συμπληρώσει και να υποβάλει ηλεκτρονικά είτε το υπόδειγμα εντύπου υπαναχώρησης που παρατίθεται στο τμήμα Β του Παραρτήματος του παρόντος, είτε οποιαδήποτε άλλη σαφή δήλωση που βρίσκεται στον διαδικτυακό τόπο του προμηθευτή. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο προμηθευτής κοινοποιεί αμελλητί στον καταναλωτή επιβεβαίωση παραλαβής αυτής της υπαναχώρησης πάνω σε σταθερό μέσο.

4. Ο καταναλωτής φέρει το βάρος της απόδειξης ότι άσκησε το δικαίωμα υπαναχώρησης δυνάμει του παρόντος άρθρου.

Εκ των ανωτέρω, και ιδίως από την παράγραφο 1, συνάγεται, ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης ασκείται με μονομερή απευθυντέα δήλωση βούλησης του καταναλωτή, συνιστώντας έτσι ληψιδεή διαπλαστική δήλωση βούλησης⁷⁷, υπό την έννοια ότι η παραγωγή των αποτελεσμάτων της εκκινεί από την περιέλευσή της στον προμηθευτή, έστω και αν ο νόμος αρκείται στην εμπρόθεσμη αποστολή της για την τήρηση της προθεσμίας (άρθρο 3ζ παρ. 2).

Έτσι, στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 3ζ, πρώτη δυνατότητα για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης αποτελεί η χρήση του εντύπου υποδείγματος υπαναχώρησης που παρατίθεται στο τμήμα Β του Παραρτήματος του νόμου εκ μέρους του καταναλωτή. Κατά, την αιτιολογική σκέψη 44 της Οδηγίας 2011/83/ΕΕ του ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση

77. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 309

της Οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ, «Η θέσπιση ενός εναρμονισμένου υποδείγματος του έντυπου υπαναχώρησης το οποίο δύναται να χρησιμοποιεί ο καταναλωτής αναμένεται να απλουστεύσει τη διαδικασία υπαναχώρησης και να επιφέρει ασφάλεια δικαίου.». Ο εφοδιασμός του καταναλωτή από τον προμηθευτή με το εν λόγω έντυπο, συγκαταλέγεται μεταξύ των υποχρεώσεων ενημέρωσης του τελευταίου ήδη σε στάδιο προ της συμβατικής δέσμευσης του καταναλωτή, κατά τα ρητώς προβλεπόμενα στο άρθρο 3β παρ. 1 περ. η' του Ν. 2251/1994.

Εναλλακτικά, ο καταναλωτής δύναται να ασκήσει το δικαίωμα της υπαναχώρησης, εκφράζοντας καθ' οιονδήποτε τρόπο τη βούλησή του, αρκεί να πρόκειται για σαφή δήλωση βούλησης, μη επιδεχόμενη παρερμηνείας. Έτσι, ο καταναλωτής που υπαναχωρεί μπορεί να συντάξει δική του δήλωση υπαναχώρησης, ανεξαρτήτως του τρόπου σύνταξης αυτής (ιδιόχειρα ή με μηχανικό μέσο), ενώ, δεν απαιτείται πανηγυρική δήλωση, υπό την έννοια της χρήσης του όρου της «υπαναχώρησης», καθώς και η χρήση άλλων συναφών διατυπώσεων, αν προκύψει αμφιβολία, θα πρέπει να θεωρείται δηλωτική της βούλησης του καταναλωτή να αποδεσμευτεί από τη σύμβαση (π.χ. αποσύρω τη δήλωσή μου, ανακαλώ την υπογραφή μου, υπολαμβάνω ότι δε δεσμεύομαι)⁷⁸. Σε κάθε περίπτωση, δεν απαιτείται η αιτιολόγηση της απόφασής του (άρθρο 3ε παρ. 1).

Έτσι, υποστηρίζεται ότι η άσκηση δικαιώματος υπαναχώρησης μπορεί να ασκηθεί και ατύπως ή εμμέσως, ήτοι από τη συμπεριφορά του καταναλωτή η οποία εκδηλώνεται με την επιστροφή του αγαθού στον

78. Ό.π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, σελ. 61

προμηθευτή⁷⁹. Έτσι, «αυτή η *de facto* υπαναχώρηση θα μπορούσε βάσιμα να υποστηριχθεί ότι αποτελεί έναν από τους πλέον σαφείς και αδιαμφισβήτητους τρόπους δήλωσης της πρόθεσης του καταναλωτή να ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης^{80,81}».

Ως προς τη δυνατότητα προφορικής άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, υποστηρίζεται ότι, η τελολογική και γραμματική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων συνηγορεί υπέρ της τήρησης του έγγραφου τύπου ως αποδεικτικού και όχι ως συστατικού στοιχείου για τη νόμιμη άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης⁸², και, ως εκ τούτου, δεν αποκλείεται η άσκηση υπαναχώρησης και δια λόγου. Ωστόσο, καθίσταται εύλογο, ότι θα πρόκειται για έναν λίαν επισφαλή τρόπο δράσης του υπαναχωρούντος καταναλωτή, ο οποίος, επωμίζεται, κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 3ζ το βάρος απόδειξης περί άσκησης του δικαιώματός του και, επομένως, αποδυναμώνει, έτσι, την προστασία του.

Αξίζει να σημειωθεί, «σε κάθε περίπτωση, ότι δεν νοείται άσκηση δικαιώματος υπαναχώρησης τελούμενο υπό αίρεση ή προθεσμία, υπό την επιφύλαξη περιπτώσεων όπου δεν θίγεται το συμφέρον του προμηθευτή για βεβαιότητα στις έννομες σχέσεις του⁸³». Ως προς τα πρόσωπα που νομιμοποιούνται, πέραν του καταναλωτή και του προμηθευτή, να δηλώσουν και να καταστούν αποδέκτες της

79. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 342 · ό.π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, σελ. 61

80. Γ. Αργυρός, ΕφΑΔΠολΔ (2/2014), Το δικαίωμα υπαναχώρησης του καταναλωτή στο κοινό ευρωπαϊκό δίκαιο πωλήσεων, σελ. 109

81. Βλ. ωστόσο, αντίθετη η Αλεξανδρίδου όπου υποστηρίζει ότι «η απλή άρνηση παραλαβής ή η επιστροφή των αγαθών χωρίς καμία συνοδευτική δήλωση δεν αρκούν για να δηλωθεί η υπαναχώρηση» ό.π., 2023, σελ. 309

82. Ό.π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, σελ. 60

83. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 343

υπαναχώρησης αντίστοιχα, γίνεται δεκτό ότι σε αυτά περιλαμβάνονται και ενδεχομένως κάποιος νόμιμος αντιπρόσωπός τους, ενώ σε περίπτωση επισυμβάντος θανάτου του καταναλωτή, ακόμα και οι κληρονόμοι του⁸⁴.

Τέλος, στην παράγραφο 3 του άρθρου 3ζ καθιερώνεται ο ηλεκτρονικός τρόπος υπαναχώρησης, υπό την έννοια ότι ο προμηθευτής μπορεί να παράσχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα να συμπληρώσει και να υποβάλει ηλεκτρονικά είτε το προαναφερόμενο υπόδειγμα εντύπου υπαναχώρησης που παρατίθεται στο τμήμα Β του Παραρτήματος της Υ.Α. 5338/2018, είτε οποιαδήποτε άλλη σαφή δήλωση που βρίσκεται στον διαδικτυακό τόπο του προμηθευτή. Σύμφωνα με υποστηριζόμενη στη Θεωρία άποψη,⁸⁵ ο όρος «ηλεκτρονική συμπλήρωση και υποβολή» περιλαμβάνει τόσο το διαδίκτυο όσο και άλλες ανάλογες μορφές επικοινωνίας, όπως το κινητό τηλέφωνο, στο οποίο υποδεικνύονται κατάλληλα μηνύματα. Πάντως, ρητώς ορίζεται, ότι σε περίπτωση που ο καταναλωτής επιλέξει αυτή την εναλλακτική δυνατότητα, ο προμηθευτής οφείλει να κοινοποιήσει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση («αμελλητί») στον καταναλωτή επιβεβαίωση παραλαβής της ηλεκτρονικά υποβληθείσας δήλωσης υπαναχώρησης πάνω σε σταθερό μέσο κατά την έννοια του άρθρου 1α περ. 11 του Ν. 2251/1994 ⁸⁶. Ωστόσο, παρά το ότι αναμφισβήτητα η εν λόγω ρύθμιση εισήχθη προς διευκόλυνση των συμβαλλόμενων

84. Ό.π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου σελ. 59

85. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 310

86. Σταθερό μέσο: κάθε μέσο που επιτρέπει στον καταναλωτή ή στον προμηθευτή να αποθηκεύει πληροφορίες που απευθύνονται προσωπικά σε αυτόν κατά τρόπο προσπελάσιμο για μελλοντική πρόσβαση για επαρκές χρονικό διάστημα σε σχέση με τους σκοπούς που εξυπηρετούν οι πληροφορίες και το οποίο επιτρέπει την ακριβή αναπαραγωγή των αποθηκευμένων πληροφοριών, όπως το χαρτί, τα κλειδιά USB, τα CD-ROM, τα DVD, οι κάρτες μνήμης ή οι σκληροί δίσκοι υπολογιστών, και τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

μερών⁸⁷, συνοδεύεται πάντα από τον ορατό κίνδυνο να μην περιέλθει επιβεβαίωση στον καταναλωτή ένεκα τεχνικών προβλημάτων ή ακόμα και παράλειψης του προμηθευτή, με καίριες συνέπειες ως προς την δυνατότητα απόδειξης άσκησης του δικαιώματος της υπαναχώρησης εκ μέρους του, φέροντος το βάρος απόδειξης προς τούτο, καταναλωτή.

2.5.2. Προθεσμία Άσκησης

Κατά το παλαιότερο νομοθετικό καθεστώς, ο καταναλωτής είχε υποχρέωση να ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησής του εντός δέκα εργάσιμων ημερών, πλην, όμως, πλέον, ορίστηκε ρητά στο άρθρο 3ε παρ. 1 του οικείου νόμου ως γενική προθεσμία υπαναχώρησης οι 14 ημερολογιακές ημέρες. Πρόκειται για προθεσμία αποκλειστική, η οποία λαμβάνεται υπόψη αυτεπάγγελα από το Δικαστήριο, ενώ, όπως προαναφέρθηκε, απαγορεύεται η σύντμησή της με συμφωνία των μερών όχι όμως και το αντίθετο⁸⁸. Η παρ. 1α του άρθρου 3ε ορίζει ότι η προθεσμία των 14 ημερολογιακών ημερών επιμηκύνεται σε τριάντα (30), προκειμένου για συμβάσεις που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο μη προγραμματισμένων επισκέψεων από τον έμπορο στην οικία του καταναλωτή ή εκδρομών που διοργανώνει έμπορος με στόχο ή αποτέλεσμα την προώθηση ή την πώληση προϊόντων στους καταναλωτές. *«Πρόκειται για καινοτομία που εισήχθη με το άρθρο 17 Ν. 4933/2022 προς ενίσχυση της προστασίας του καταναλωτή για τη συγκεκριμένη κατηγορία εξ αποστάσεως συμβάσεων, λόγω της*

87. Βλ. και Αιτιολογική Σκέψη αρ. 44 της Οδηγίας 2011/83/ΕΕ, «όπου η πείρα δείχνει ότι πολλοί καταναλωτές και έμποροι προτιμούν να επικοινωνούν μέσω του δικτυακού τόπου του εμπόρου, θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα ο έμπορος να παρέχει στον καταναλωτή την επιλογή συμπλήρωσης εντύπου υπαναχώρησης με βάση τον παγκόσμιο ιστό».

88. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 302

μεγαλύτερης πίεσης που μπορεί να ασκηθεί στον καταναλωτή σε μια τέτοια περίπτωση⁸⁹». Οι διατάξεις των άρθρων 241 και 242 του ΑΚ βρίσκουν έδαφος εφαρμογής για τον υπολογισμό των προθεσμιών⁹⁰ επομένως, η προθεσμία των 14 ημερών εκκινεί από την επόμενη ημέρα του εναρκτήριου γεγονότος, κατά τα αναλυτικώς οριζόμενα στο άρθρο 3ε παρ. 2 του Νόμου 2251/1994.

Η περιπτώσιολογία του νομοθέτη ως προς το χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας υπαναχώρησης κατά τα παραπάνω, διαφοροποιείται αναλόγως της φύσεως της σύμβασης, ρύθμιση που οφείλεται, στην ανομοιομορφία των εθνικών διατάξεων των κρατών μελών.⁹¹

Έτσι, σύμφωνα με το νομοθέτη, η δεκατετραήμερη ή τριακονθήμερη προθεσμία εκκινεί κατά περίπτωση: α) από την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης για τις συμβάσεις υπηρεσιών, β) για τις συμβάσεις πώλησης, από την ημέρα κατά την οποία ο καταναλωτής ή ένα τρίτο μέρος το οποίο υποδεικνύεται από αυτόν, διαφορετικό από τον μεταφορέα, αποκτά τη φυσική κατοχή των αγαθών ή: i) από την ημέρα κατά την οποία ο καταναλωτής ή ένα τρίτο μέρος το οποίο υποδεικνύεται από αυτόν, διαφορετικό από τον μεταφορέα, αποκτά τη φυσική κατοχή του τελευταίου αγαθού, σε περίπτωση πολλών αγαθών παραγγελθέντων από τον καταναλωτή με μια παραγγελία και παραδιδόμενων χωριστά, ii) από την ημέρα κατά την οποία ο καταναλωτής ή ένα τρίτο μέρος το οποίο υποδεικνύεται από αυτόν, διαφορετικό από τον μεταφορέα, αποκτά τη φυσική κατοχή της

89. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 301

90. Ό.π. Δεσποτίδου, 2005, σελ. 585

91. Βλ. και Απολογική σκέψη αρ. 40, «τα τρέχοντα διαστήματα των περιόδων υπαναχώρησης, που διαφέρουν τόσο μεταξύ των κρατών μελών όσο και μεταξύ των συμβάσεων εξ αποστάσεως και εκτός εμπορικών καταστημάτων, προκαλούν αβεβαιότητα δικαίου και δαπάνες συμμόρφωσης».

τελευταίας παρτίδας ή του τελευταίου τεμαχίου, σε περίπτωση παράδοσης αγαθού αποτελούμενου από πολλές παρτίδες ή πολλά τεμάχια, iii) από την ημέρα κατά την οποία ο καταναλωτής ή ένα τρίτο μέρος το οποίο υποδεικνύεται από αυτόν, διαφορετικό από τον μεταφορέα, αποκτά τη φυσική κατοχή του πρώτου αγαθού, σε περίπτωση σύμβασης τακτικής παράδοσης αγαθών σε καθορισμένη χρονική περίοδο, γ) από την ημέρα σύναψης της σύμβασης, σε περίπτωση συμβάσεων παροχής νερού, φυσικού αερίου ή ηλεκτρικής ενέργειας, εάν δεν διατίθενται προς πώληση σε περιορισμένο όγκο ή καθορισμένη ποσότητα, παροχής τηλεθέρμανσης ή παροχής ψηφιακού περιεχομένου που δεν παρέχεται πάνω σε σταθερό μέσο.

Ως προς τα παραπάνω, δέον όπως σημειωθεί ότι δεν αρκεί η πλασματική παράδοση της νομής, κατά τις κοινές διατάξεις του ΑΚ, αλλά απαιτείται φυσική κυριαρχία στο πράγμα⁹². Περαιτέρω, γίνεται δεκτό ότι ο καταναλωτής μπορεί να υπαναχωρήσει και πριν την απόκτηση της φυσικής εξουσίασης του αγαθού, ενώ, κρίσιμος χρόνος για το εμπρόθεσμο της δήλωσης υπαναχώρησης, κατά τα προλεχθέντα, αποτελεί ο χρόνος εξωτερίκευσης της δήλωσης βούλησης εντός της προβλεπόμενης εκ του νόμου προθεσμίας, δίχως να επιδρά σε αυτήν ο χρόνος περιέλευσής της στον προμηθευτή, ο οποίος έτσι, επωμίζεται το βάρος απόδειξης της παραλαβής του προϊόντος⁹³. Τέλος, σημειώνεται ότι ο νόμος, στο άρθρο 3η περ. β', επιτρέπει την άσκηση του δικαιώματος της υπαναχώρησης και σε χρονικό σημείο ήδη πριν από την κατάρτιση της σύμβασης, σε περιπτώσεις που είχε υποβληθεί προσφορά από τον καταναλωτή, οπότε συνέπεια της υπαναχώρησης είναι εν προκειμένω η απαλλαγή από την υποχρέωση σύναψης της σύμβασης.

Κομβικής σημασίας προϋπόθεση για την ισχύ των προαναφερόμενων

92. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 302

93. Ό.π. Παπαϊωάννου, σελ. 158

αναφορικά με την 14ήμερη προθεσμία υπαναχώρησης του καταναλωτή, αποτελεί η εκπλήρωση της υποχρέωσης ενημέρωσης του προμηθευτή προς τον τελευταίο, αναφορικά με το δικαίωμά του να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 3β παρ.1 περ. η' του Ν. 2251/1994, ήδη κατά το προσυμβατικό στάδιο οφείλει να τηρήσει την υποχρέωση ενημέρωσης του καταναλωτή αναφορικά με ποικίλλα στοιχεία του αγαθού ή της υπηρεσίας, ένα εκ των οποίων αποτελεί και το δικαίωμα υπαναχώρησης, τις προϋποθέσεις, την προθεσμία και τις διαδικασίες άσκησής του, σύμφωνα με το άρθρο 3ζ παρ. 1, καθώς και αναφορικά με το υπόδειγμα του εντύπου υπαναχώρησης που παρατίθεται στο Τμήμα Β' του Παραρτήματος του Νόμου 2251/1994.

Σε διαφορετική περίπτωση, η παράλειψη ενημέρωσης του καταναλωτή εκ μέρους του προμηθευτή, επιδράει καταλυτικώς στην προθεσμία του δικαιώματος υπαναχώρησης, επιμηκύνοντάς την κατά δώδεκα (12) μήνες. Η ρύθμιση αυτή μπορεί να εκληφθεί ότι αποτελεί κύρωση για την παράλειψη της σχετικής πληροφόρησης του καταναλωτή⁹⁴. Έτσι, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 3στ παρ. 1 του Ν. 2251/1994, η προθεσμία υπαναχώρησης λήγει δώδεκα (12) μήνες μετά το τέλος της αρχικής προθεσμίας υπαναχώρησης, σε αντίθεση, με το προϊσχύσαν δίκαιο, όπου η προθεσμία μετατρεπόταν σε τρίμηνη, το δε έλλειμμα ενημέρωσης αφορούσε ένα ελάχιστο περιεχόμενο πληροφοριών⁹⁵ που οριζόταν στο άρθρο 4 του τότε Ν. 2251/1994 και όχι μόνον στο δικαίωμα υπαναχώρησης και στις διατυπώσεις άσκησής του⁹⁶.

Πάντως, στη δεύτερη παράγραφο, ορίζεται ότι η απώτατη αυτή

94. Γ. Αργυρός, ΔΕΕ (2/2013), Η προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή σύμφωνα με την Οδηγία 2011/88/ΕΕ, σελ. 116 επ.

95. Ι. Καρακώστας, ΔιΜΕΕ, (4/2004), Βασικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στο Διαδίκτυο σελ.500

96. Ι. Καρακώστας, Προστασία του Καταναλωτή Ν. 2251/1994, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002, σελ. 142 επ.

προθεσμία υπαναχώρησης μπορεί να μετατραπεί, αν η παράλειψη του προμηθευτή επανορθωθεί. Έτσι, από τη στιγμή που ο προμηθευτής εντός της δωδεκάμηνης προθεσμίας, θεραπεύσει την πλημμέλεια αυτή ως προς την ενημέρωση του καταναλωτή, η προθεσμία της υπαναχώρησης λήγει 14 ή 30 ημερολογιακές ημέρες με έναρκτήριο χρονικό σημείο την ημέρα που ο καταναλωτής λαμβάνει τις προβλεπόμενες πληροφορίες.⁹⁷

Με μία πρόσφατη και ενδιαφέρουσα απόφαση του το Δικαστήριο της ΕΕ (Υπόθεση C-565/2022 «Verein für Konsumenteninformation κατά Sofatutor GmbH»)⁹⁸, κατόπιν υποβολής προδικαστικού ερωτήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου της Αυστρίας (Oberster Gerichtshof), κλήθηκε να αποφανθεί αν, σε περιπτώσεις συμβάσεως παροχής υπηρεσιών, οι οποίες προβλέπουν αρχική περίοδο χωρίς χρέωση για τον καταναλωτή ακολουθούνται, ωστόσο, ελλείψει καταγγελίας ή υπαναχώρησης του καταναλωτή κατά την αρχική αυτή περίοδο, από περίοδο για την οποία καταβάλλεται αντίτιμο και ως εκ τούτου, εφόσον δεν γίνει καταγγελία της σύμβασης, παρατείνονται αυτομάτως για ορισμένο χρονικό διάστημα, το δικαίωμα υπαναχώρησης παρέχεται μία και μόνη φορά ή αν παρέχεται σε καθεμιά από τις ανωτέρω φάσεις μετατροπής και παράτασης της σύμβασης.

Το Δικαστήριο τάχθηκε υπέρ της άπαξ ασκήσεως, υπό την απαραίτητη, όμως, προϋπόθεση της ενημέρωσης του καταναλωτή εκ μέρους του προμηθευτή, κατά τη σύναψη της σύμβασης, με σαφή, ρητό και κατανοητό τρόπο ότι μετά τη δωρεάν αρχική περίοδο, οι υπηρεσίες καθίστανται επί πληρωμή, εξαιρώντας. Έτσι, κατά το ΔΕΕ, «ο

97. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 306 επ.

98. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=278247&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3893361>

σκοπός του δικαιώματος του καταναλωτή να υπαναχωρήσει από σύμβαση εξ αποστάσεως με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών πληρούται αν ο καταναλωτής διαθέτει, πριν από τη σύναψη της σύμβασης, σαφή, κατανοητή και ρητή ενημέρωση σχετικά με την τιμή που οφείλει να καταβάλει για τις υπηρεσίες τις οποίες αφορά η σύμβαση είτε από τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης είτε από μεταγενέστερο χρονικό σημείο, όπως είναι το χρονικό σημείο της μετατροπής της σύμβασης σε σύμβαση επί πληρωμή ή το χρονικό σημείο της παράτασης της ισχύος της για ορισμένο χρονικό διάστημα. Συνεπώς, ναι μεν, κατά τη σύναψη σύμβασης που προβλέπει δωρεάν περίοδο παροχής υπηρεσιών, ο καταναλωτής ενημερώνεται κατά τρόπο ευκρινή, κατανοητό και ρητό από τον έμπορο ότι, μετά τη δωρεάν αυτή περίοδο και εφόσον ο καταναλωτής δεν έχει προβεί κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής σε καταγγελία ή υπαναχώρηση από τη σύμβαση, οι υπηρεσίες καθίστανται επί πληρωμή, πλην όμως οι συμβατικοί όροι που είχαν περιέλθει σε γνώση του καταναλωτή δεν μεταβάλλονται. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο σκοπός που εκτίθεται στην προηγούμενη σκέψη δεν δικαιολογεί το να έχει ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής εκ νέου δικαίωμα υπαναχώρησης κατόπιν της μετατροπής της εν λόγω σύμβασης σε σύμβαση επί πληρωμή.»

Τέλος, τυχόν απώλεια της προθεσμίας των 14 ημερών (ή των 30 ημερών), οδηγεί σε απόσβεση του δικαιώματος και πλέον δεν παρίσταται ανάγκη αυξημένης προστασίας του καταναλωτή, ο οποίος εξομοιώνεται με οποιονδήποτε κοινό αντισυμβαλλόμενο του προμηθευτή⁹⁹. Με άλλα λόγια, επέρχεται πλήρωση της αναβλητικής

99. Ό.π. Δεσποτίδου, 2005, σελ. 592

αίρεσης υπό την οποία τελεί η σύμβαση (άλλως του όρου του ενεργού αυτής), και εκδηλώνονται πλήρως τα αποτελέσματά της. Έτσι, επέρχεται δέσμευση του καταναλωτή, ο οποίος μόνο με νομοθετικό έρεισμα άλλες διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου ή του δικαίου της πώλησης δύναται να απαλλαγεί εκ των συμβατικών υποχρεώσεων (π.χ. ΑΚ 178-179, για ελαττώματα της βούλησης, ΑΚ 539 επ., 545, 546, αλλά και ΑΚ 382, 383 σε περίπτωση ιδίως υπαίτιας αδυναμίας παροχής ή υπερημερίας κ.λπ.)¹⁰⁰

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

«ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ, ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ & Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ»

3.1. Γενικά ως προς τις συνέπειες άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης

Αυτόθροη συνέπεια της εμπρόθεσμης άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης είναι η απόσβεση των εκατέρωθεν συμβατικών υποχρεώσεων¹⁰¹. Η ενοχική σχέση μετατρέπεται από ενοχή εκπλήρωσης σε ενοχή εκκαθάρισης¹⁰², όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 3η του οικείου νόμου, όπου γίνεται λόγος για τερματισμό των υποχρεώσεων των μερών να εκτελέσουν την εξ' αποστάσεως σύμβαση. Η υπαναχώρηση αποδεσμεύει αμφότερα τα μέρη από οποιαδήποτε υποχρέωση εκπλήρωσης και καθιστά αδικαιολόγητη οποιαδήποτε αξίωση εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων. Κατά την άσκηση του δικαιώματος της υπαναχώρησης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δημιουργείται οιαδήποτε ευθύνη του υπαναχωρούντος,

100. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 301

101. Ό.π. Παπαϊωάννου, σελ. 159

102. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 310

ώστε να οφείλεται από αυτόν αποζημίωση¹⁰³. «Η υπαναχώρηση δηλαδή δεν καταργεί τη σύμβαση, αλλά τροποποιεί απλώς το περιεχόμενό της, υπό την έννοια ότι η σύμβαση που αρχικώς στόχευε στην εκπλήρωση των αμοιβαίων παροχών, πλέον έχει ως περιεχόμενο την (ενοχική) αξίωση ή τις αμοιβαίες (ενοχικές) αντίστροφες αξιώσεις για επιστροφή των τυχόν καταβληθεισών παροχών (σχέση εκκαθάρισης της ανατραπείσας σύμβασης) κατά τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (ΑΚ 904 περί αιτίας που έληξε, ΑΚ 908, ΑΚ 912)»¹⁰⁴. Γεννώνται δε νέες υποχρεώσεις, αφενός, για τον καταναλωτή γεννάται υποχρέωση επιστροφής του πράγματος, για τον προμηθευτή γεννάται υποχρέωση επιστροφής του τιμήματος. Στην περ. β' ορίζεται, περαιτέρω, ότι δήλωση υπαναχώρησης μπορεί να δοθεί και στο προσυμβατικό στάδιο σε περίπτωση που ο καταναλωτής έχει υποβάλει πρόταση προς κατάρτιση εξ' αποστάσεως σύμβασης («προσφορά»), η οποία δεν έχει γίνει δεκτή από τον προμηθευτή.

3.2. Υποχρεώσεις του προμηθευτή

Στο άρθρο 3θ ρυθμίζονται οι υποχρεώσεις που βαρύνουν τον προμηθευτή σε περίπτωση άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, ειδικότερα δε, ο τελευταίος έχει την υποχρέωση να επιστρέψει κάθε πληρωμή που έλαβε από τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των δαπανών παράδοσης. Εξαιρεση, εισάγεται στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου, σύμφωνα με την οποία, ο προμηθευτής δεν απαιτείται να επιστρέψει πρόσθετες

103. Γ. Αργυρός, ΕφΑΔΠολΔ (7/2011), Το δικαίωμα υπαναχώρησης στο σχέδιο του κοινού πλαισίου αναφοράς και στην πρόταση οδηγίας για την προστασία του καταναλωτή, σελ. 729

104. Ό.π. Νικολάου, σελ. 271. Δογματικά, ορθό, κρίνεται να παρατεθεί και η αντίθετη άποψη του Χελιδόνι, σύμφωνα με τον οποίο, η καταναλωτική υπαναχώρηση επιφέρει κατάργηση των κύριων υποχρεώσεων κατά τα οριζόμενα στο Ν. 2251/1994, δίχως συνολική κατάργηση της σύμβασης, ως εκ τούτου δε, δε θεμελιώνεται ανυπαρξία συμβατικής αιτίας ούτως ώστε να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Οι αναστροφικές παροχές στηρίζονται σε συμβατικές αξιώσεις και όχι σε ενοχή εκ του νόμου, όπως θεμελιώνουν οι διατάξεις του ΑΚ 904 επ.

δαπάνες παράδοσης, εάν ο καταναλωτής ρητώς είχε επιλέξει τρόπο παράδοσης άλλο από τον φθηνότερο τυποποιημένο τρόπο παράδοσης που προσέφερε ο προμηθευτής (λ.χ. με ταχυμεταφορά, με επείγουσα παράδοση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας). ¹⁰⁵

Η υποχρέωση επιστροφής του τιμήματος που βαρύνει τον προμηθευτή κατά τα παραπάνω, τελεί υπό δύο προϋποθέσεις:

Αρχικά, α) ως προς το χρόνο επιστροφής, ο προμηθευτής υποχρεούται να επιστρέψει το τίμημα «χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και οπωσδήποτε εντός 14 ημερολογιακών ημερών από την ημέρα κατά την οποία ενημερώθηκε για την απόφαση του καταναλωτή να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση δυνάμει του άρθρου 3ζ»¹⁰⁶. Κατά δεύτερον, β) ως προς τα χρησιμοποιούμενα μέσα πληρωμής, οφείλει να χρησιμοποιήσει τα ίδια με εκείνα που ο καταναλωτής χρησιμοποίησε για την αρχική συναλλαγή, εκτός κι αν ο καταναλωτής έχει ρητώς συμφωνήσει διαφορετικά και υπό τον όρο να μην επιβαρυνθεί ο καταναλωτής με δαπάνες προκύπτουσες από την επιστροφή των χρημάτων. Η δεύτερη αυτή προϋπόθεση αποκλείει τυχόν επιστροφή του τιμήματος με τη μορφή «κουπονιών». Ούτως, τυχόν δυνατότητα του προμηθευτή να προσφύγει στην πρόβλεψη σχετικού Γενικού Όρου Συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.) να επιστρέψει, μετά την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης εκ μέρους του καταναλωτή, κουπόνια, πόντους ανταμοιβής ("loyalty points"), δωροκάρτες ("gift cards") κ.ά., αντί για

105. Βλ. Απολογική Σκέψη αρ. 46 της Οδηγίας 2011/83/ΕΕ «εάν ο καταναλωτής επιλέξει ρητά έναν ορισμένο τρόπο παράδοσης (π.χ. επείγουσα παράδοση εντός 24 ωρών), παρόλο που ο έμπορος είχε προσφέρει έναν κοινά και γενικά αποδεκτό τρόπο παράδοσης που συνεπαγόταν μικρότερη δαπάνη παράδοσης, ο καταναλωτής θα πρέπει να επωμισθεί τη διαφορά κόστους μεταξύ των δυο τρόπων παράδοσης.. Έτσι, ο προμηθευτής απαλλάσσεται του βάρους τυχόν προνομιακών επιλογών του καταναλωτή.»

106. Σύμφωνα με την Αλεξανδρίδου, 2023, «Η 14η ημέρα από την ως άνω αφετηρία συνιστά κατά την άποψή μου ex lege δήλη ημέρα πληρωμής με αποτέλεσμα να ξεκινά από αυτήν υποχρέωση τοκοδοσίας χωρίς προηγούμενη όχληση του καταναλωτή (άρθρο 341 ΑΚ.)»

το χρηματικό ποσό που ο τελευταίος κατέβαλε, θα αναιρούσε τον σκοπό του δικαιώματος υπαναχώρησης, αφού ο καταναλωτής θα ήταν υποχρεωμένος να ανεχθεί μία συναλλακτική σχέση με τον προμηθευτή, από την οποία, ωστόσο, επιθυμούσε να αποδεσμευτεί¹⁰⁷.

Προβληματισμός αναφέρεται από την εφαρμογή της διάταξης, στη συνηθέστατη περίπτωση όπου η πληρωμή γίνει δια της μεσολάβησης τρίτων προσώπων, λ.χ. πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων που εκδίδουν πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες ή άλλων ενδιαμέσων προσώπων (λ.χ. του διαχειριστή συστημάτων πληρωμής, όπως η εταιρία «ραγραι»). Σύμφωνα με τον Γιοβαννόπουλο¹⁰⁸, --με τον οποίο συντάσσεται και η γράφουσα-- «η διάταξη δεν επιβάλλει στον προμηθευτή να επιστρέψει το τίμημα στον καταναλωτή χρησιμοποιώντας τη δική του πιστωτική ή χρεωστική κάρτα ή το δικό του λογαριασμό συναλλαγών "ραγραι", παρά να επιστρέψει τα χρήματα αντιλογίζοντας τις σχετικές συναλλαγές μέσω του συστήματος και της οδού πληρωμής που χρησιμοποίησε ο καταναλωτής, ώστε τα επιστρεπτέα χρήματα να πιστωθούν τελικώς στο λογαριασμό εξυπηρέτησης της πιστωτικής ή χρεωστικής κάρτας του καταναλωτή.».

Παράλληλα, στην παράγραφο 3 του άρθρου 3θ διαφαίνεται η εύνοια του νομοθέτη προς τον προμηθευτή, στον οποίο παρέχει ένα ad hoc δικαίωμα επίσχεσης¹⁰⁹, υπό την έννοια ότι δύναται να μην επιστρέψει το τίμημα στον καταναλωτή, μέχρι

107. Ό.π. Νικολάου, σελ. 276

108. Βλ. Παραπομπή σε Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 312

109. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 312

να λάβει πίσω τα αγαθά από τον τελευταίο ή μέχρι ο καταναλωτής να παράσχει αποδείξεις ότι έστειλε πίσω τα αγαθά, όποιο από τα δύο συμβεί πρώτο. Η δυνατότητα αυτή αποκλείεται, αν ο προμηθευτής προσφερθεί να παραλάβει ο ίδιος τα αγαθά.

Στις επόμενες παραγράφους του εξεταζόμενου άρθρου, οι οποίες εισήχθησαν δυνάμει του άρθρου 19 του Ν. 4933/2022, με τη θέσπιση του οποίου ο εθνικός νομοθέτης συμμορφώθηκε προς τις επιταγές της Οδηγίας 2019/2161/ΕΕ, ρυθμίζεται το ζήτημα της υπαναχώρησης σε συμβάσεις εξ' αποστάσεως με ψηφιακό περιεχόμενο ή ψηφιακή υπηρεσία. Κατά τον ενωσιακό νομοθέτη^{110,111} «*Συχνά το ψηφιακό περιεχόμενο και οι ψηφιακές υπηρεσίες παρέχονται επιγραμμικά, στο πλαίσιο συμβάσεων βάσει των οποίων ο καταναλωτής δεν καταβάλλει χρήματα αλλά παρέχει προσωπικά δεδομένα στον έμπορο. Η οδηγία 2011/83/ΕΕ/ΕΕ εφαρμόζεται ήδη σε συμβάσεις προμήθειας ψηφιακού περιεχομένου το οποίο δεν παρέχεται σε υλικό μέσο (δηλαδή προμήθειας επιγραμμικού ψηφιακού περιεχομένου), ανεξάρτητα από το εάν ο καταναλωτής καταβάλλει χρηματικό τίμημα ή παρέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ωστόσο, η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται μόνο σε συμβάσεις υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των συμβάσεων ψηφιακών υπηρεσιών, βάσει των οποίων ο καταναλωτής καταβάλλει ή αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει τίμημα. Κατά συνέπεια, η εν λόγω οδηγία δεν εφαρμόζεται σε συμβάσεις ψηφιακών υπηρεσιών βάσει των οποίων ο καταναλωτής παρέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στον έμπορο χωρίς να καταβάλει τίμημα. Δεδομένων των ομοιοτήτων και της εναλλαξιμότητας των επ' αμοιβή ψηφιακών υπηρεσιών και των*

110. Βλ. και Απολογική Σκέψη 31 της Οδηγίας 2019/2161 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L2161>

111. Βλ. και Ι. Ιγγλεζάκης, *Δίκαιο Πληροφορικής*, 4η έκδοση, εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2021, Σελ. 239

ψηφιακών υπηρεσιών που παρέχονται έναντι της παροχής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι εν λόγω υπηρεσίες θα πρέπει να υπόκεινται στους ίδιους κανόνες που προβλέπονται στην εν λόγω οδηγία.»).

Πρόκειται, με άλλα λόγια, για την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του Νόμου και σε εκείνες τις συμβάσεις όπου το παρεχόμενο εκ του καταναλωτή αντάλλαγμα «μεταφράζεται» σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Η δωρεάν χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (λ.χ. Facebook, twitter, Instagram) αποτελεί τυπικό παράδειγμα τέτοιων συμβάσεων, όπου οι πάροχοι έχουν δικαίωμα να αξιοποιούν οικονομικά τα δεδομένα των χρηστών¹¹².

Ειδικότερα, στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, ο προμηθευτής δεν βαρύνεται με κάποια ειδικότερη υποχρέωση, αναφορικά με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του καταναλωτή που έχει ήδη λάβει στο πλαίσιο της σύμβασης, παρά μόνον οφείλει να συμμορφώνεται στις επιταγές του δικαίου της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο. Υποστηρίζεται ότι αναγνωρίζεται στον καταναλωτή δικαίωμα διαγραφής¹¹³, στο οποίο οφείλει να ανταποκριθεί ο προμηθευτής.

Σε ό,τι αφορά λοιπά δεδομένα (περιεχόμενο) που παρασχέθηκαν ή δημιουργήθηκαν από τον καταναλωτή κατά τη χρήση του ψηφιακού περιεχομένου ή της υπηρεσίας, ο έμπορος δεν μπορεί να τα χρησιμοποιεί, με τις οριζόμενες εξαιρέσεις (όταν το περιεχόμενο δεν έχει

112. Α. Κοντογιάννη, ΣΥΝ (152/2022), Ο νόμος 4933/2022 και οι βασικές αλλαγές που επιφέρει στην προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή, σελ. 31

113. Ό.π. Κοντογιάννη, σελ. 33

καμία χρησιμότητα εκτός του πλαισίου του ψηφιακού περιεχομένου ή της ψηφιακής υπηρεσίας που παρέχεται από τον έμπορο, π.χ. προφίλ του καταναλωτή κατά τη χρήση ψηφιακού παιχνιδιού, όταν αφορά μόνο στη δραστηριότητα του καταναλωτή, παραμετροποιήσεις στην επιφάνεια εργασίας, όταν έχει ομαδοποιηθεί με άλλα δεδομένα από τον έμπορο και δεν μπορεί να διαχωρισθεί ή απαιτούνται δυσανάλογες προσπάθειες/δαπάνες, ή όταν έχει δημιουργηθεί από τον καταναλωτή από κοινού με άλλα πρόσωπα και άλλοι καταναλωτές είναι σε θέση να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν το περιεχόμενο αυτό).

Τέλος, στην παράγραφο 8 του άρθρου 3θ, απονέμεται στον προμηθευτή η δυνατότητα να εμποδίζει κάθε περαιτέρω χρήση του ψηφιακού περιεχομένου ή της ψηφιακής υπηρεσίας από τον καταναλωτή, απαγορεύοντας την πρόσβαση του καταναλωτή στο ψηφιακό περιεχόμενο ή την ψηφιακή υπηρεσία ή απενεργοποιώντας τον λογαριασμό χρήστη του καταναλωτή ¹¹⁴.

3.3. Υποχρεώσεις του καταναλωτή

Το πλέγμα των υποχρεώσεων του καταναλωτή, κατόπιν άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, ρυθμίζεται στο άρθρο 3ι του Ν. 2251/1994, το οποίο αποτέλεσε μεταφορά του άρθρου 14 της Οδηγίας 2011/83/ΕΕ. Ειδικότερα, ο καταναλωτής επιβαρύνεται με την υποχρέωση επιστροφής του αγαθού στον προμηθευτή ή σε άτομο, το οποίο είναι εξουσιοδοτημένο από τον προμηθευτή να το παραλάβει, στην αρχική του κατάσταση, χωρίς επιπρόσθετες δαπάνες¹¹⁵, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και οπωσδήποτε εντός 14 ή των 30 ημερολογιακών ημερών από την

114. Ό.π. Τσιαφούτης, σελ. 211

115. Ό.π. Παπαιωάννου σελ. 159 · ό.π. Γεωργιάδης σελ. 347

ημέρα κατά την οποία ανακοίνωσε στον προμηθευτή την απόφασή του να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση, σύμφωνα με το άρθρο 3ζ. Ωστόσο, πρόκειται για διάταξη ενδοτικού δικαίου¹¹⁶, και επομένως, ανεφάρμοστη θα τυγχάνει η ως άνω ρύθμιση σε περίπτωση που τα μέρη συμφωνήσουν διαφορετικά και ο προμηθευτής λ.χ. προσφερθεί να παραλάβει ο ίδιος τα προς επιστροφή αγαθά.

Ως προς το ζήτημα της επιβάρυνσης του καταναλωτή με τα έξοδα επιστροφής, το οποίο συχνά δημιουργούσε «δεύτερες σκέψεις» στον τελευταίο για την απόφασή του να προβεί σε άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, στο τρίτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 3ι, διευκρινίζεται ότι ο καταναλωτής επιβαρύνεται μόνο με το άμεσο κόστος επιστροφής των αγαθών, εκτός εάν ο προμηθευτής έχει συμφωνήσει να επιβαρυνθεί ο ίδιος με το εν λόγω κόστος ή εάν ο προμηθευτής έχει παραλείψει να ενημερώσει τον καταναλωτή ότι ο καταναλωτής οφείλει να επιβαρυνθεί με αυτό. Τελολογικό θεμέλιο της εν λόγω ρύθμισης, αποτέλεσε η ανάγκη αποφυγής καταχρηστικών φαινομένων, όπου οι καταναλωτές προέβαιναν σε παραγγελία αγαθών για «κατ' οίκον δειγματισμό», χωρίς σοβαρή βούληση για αγορά¹¹⁷. Πάντως, σε ευρωπαϊκό επίπεδο και δη σε επίπεδο διασυνοριακών συναλλαγών, έχει εκφρασθεί και ευλόγως, κατά τη γνώμη της γράφουσας, προβληματισμός, ερειδόμενος στην παραδοχή ότι το κόστος επιστροφής του αγαθού, στις διασυνοριακές συναλλαγές, μπορεί να είναι αρκετά υψηλό, ώστε να λειτουργεί αποτρεπτικά στην άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από τον καταναλωτή. Αυτό όμως μπορεί να έχει ως συνέπεια ο καταναλωτής να αποφύγει να επιχειρήσει μια διασυνοριακή συναλλαγή.

116. Ό.π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, σελ. 62

117. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 315

3.3.1. Ευθύνη του καταναλωτή ως προς την τυχόν απομείωση της αξίας του αγαθού

Ιδιαίτερα προβλήματα στο παρελθόν είχε δημιουργήσει το ζήτημα της κατάστασης στην οποία έπρεπε να βρίσκονται τα προς επιστροφή προϊόντα και, περαιτέρω, της επιτρεπόμενης χρήσης αυτών από τον καταναλωτή, κατά την απόκτηση της φυσικής εξουσίας αυτών, προκειμένου να διαπιστώσει αν ανταποκρίνονται στις επιθυμίες του. Το ζήτημα είχε σημαντικό πρακτικό ενδιαφέρον, καθόσον, είχαν προκύψει περιπτώσεις όπου οι προμηθευτές είτε αρνούσαν την εκπλήρωση της υποχρέωσής τους ή απαιτούσαν αποζημίωση για την μείωση της αξίας των αγαθών επειδή λ.χ. είχε ανοιχθεί η συσκευασία¹¹⁸. Τυχόν αποκλεισμός του δικαιώματος της υπαναχώρησης, σε περίπτωση που ο καταναλωτής είχε προβεί σε χρήση των αγαθών σε βαθμό μεγαλύτερο από εκείνον που χρειαζόταν για να διαπιστώσει την φύση, τα χαρακτηριστικά ή τη λειτουργία τους, δεν φαινόταν δόκιμη λύση, δοθέντος ότι θα οδηγούσε σε αναίρεση εν τοις πράγμασι της ratio πρόβλεψης του δικαιώματος υπαναχώρησης, η οποία, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, εντοπίζεται στην αντιστάθμιση του ελλείματος της δυνατότητας αξιολόγησης και δοκιμής του πράγματος πριν την κατάρτιση της σύμβασης¹¹⁹.

Έτσι, και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση C-489/07 (Pia Messner κατά Firma Stefan Krüger)¹²⁰ αποφάνθηκε ότι *«δεδομένου ότι η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος υπαναχώρησης θα περιορίζονταν αν ο καταναλωτής είχε την υποχρέωση να καταβάλει αποζημίωση απλώς και μόνον εκ του*

118. Ό.π. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, σελ. 62

119. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 348

120. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=73082&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3900038>

γεγονότος ότι εξέτασε και δοκίμασε το αγαθό. Το δικαίωμα υπαναχωρήσεως αποσκοπεί ακριβώς στην παροχή αυτής της δυνατότητας στον καταναλωτή, το γεγονός ότι κάνει χρήση αυτής δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την εξάρτηση της εκ μέρους του καταναλωτή ασκήσεως αυτού του δικαιώματος από την καταβολή αποζημιώσεως. Εντούτοις, οι ίδιες διατάξεις δεν αποκλείουν την επιβολή υποχρεώσεως καταβολής αποζημιώσεως εκ μέρους του καταναλωτή για τη χρήση αυτού του αγαθού, στην υποθετική περίπτωση που ο τελευταίος χρησιμοποιήσει το εν λόγω αγαθό κατά τρόπο μη συνάδοντα προς τις αρχές του αστικού δικαίου, όπως αυτές της καλής πίστεως ή του αδικαιολόγητου πλουτισμού, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θίγεται ο σκοπός της εν λόγω οδηγίας και, ιδίως, η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, στοιχείο που εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει.».

Έτσι, σύμφωνα και με την Σκέψη 47 της Αιτιολογικής Έκθεσης της μεταφερόμενης στο εθνικό δίκαιο Οδηγίας 2011/83/ΕΕ, «στην περίπτωση αυτή, ο καταναλωτής δεν θα πρέπει να χάνει το δικαίωμα υπαναχώρησης, αλλά θα πρέπει να είναι υπεύθυνος για τυχόν μείωση της αξίας των αγαθών. Προκειμένου να προσδιοριστούν η φύση, τα χαρακτηριστικά και η λειτουργία των αγαθών, ο καταναλωτής θα πρέπει να τα χειρίζεται και να τα εξετάζει με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο θα του επιτρεπόταν να το πράξει σε κάποιο κατάστημα. Παραδείγματος χάριν, ο καταναλωτής θα πρέπει μόνο να δοκιμάσει κάποιο ρούχο και δεν θα πρέπει να του επιτραπεί να το φορέσει. Κατά συνέπεια, ο καταναλωτής θα πρέπει να χειρίζεται και να εξετάζει τα αγαθά με τη δέουσα προσοχή στη διάρκεια της περιόδου υπαναχώρησης».

Ούτως, στην παράγραφο 2, ο εθνικός νομοθέτης, κατά πιστή μεταφορά του άρθρου 14 της ως άνω Οδηγίας, οριοθέτησε την ευθύνη του καταναλωτή για τυχόν μείωση της αξίας των αγαθών, ορίζοντας ότι αυτή περιορίζεται στη διαχείριση των αγαθών στο μέτρο που είναι αναγκαία για τη διαπίστωση της φύσης, των χαρακτηριστικών και της λειτουργίας τους. Πάντως, ρητώς προβλέπεται εξαίρεση από την θεμελίωση ευθύνης του καταναλωτή για τυχόν μείωση της αξίας των αγαθών, όταν ο προμηθευτής δεν έχει παράσχει κοινοποίηση του δικαιώματος υπαναχώρησης σύμφωνα με την περ. η' της παρ. 1 του άρθρου 3β. Η τελευταία αυτή ρύθμιση, ουσιαστικά, απηχεί περίπτωση δικαιολογημένης χρήσης του αγαθού από τον καταναλωτή κατά τη διάρκεια της προθεσμίας υπαναχώρησης των δώδεκα μηνών, δίχως να ευθύνεται για ενδεχόμενη φθορά, ως «ποινή» για την παράλειψη του προμηθευτή να τον ενημερώσει για το δικαίωμα υπαναχώρησης.¹²¹

Συνεπώς, καθίσταται σαφές, ότι ο νόμος αξιώνει από τον προμηθευτή να ανεχθεί κάποια στοιχειώδη μείωση της αξίας του πράγματος, προκληθείσα από τη συνήθη εξέταση ή δοκιμή από τον αγοραστή, με αποτέλεσμα, στη θεωρία, να γίνεται λόγος ότι η σύμβαση πώλησης από απόσταση ρυθμίζεται κατ' ουσίαν ως εκ του νόμου πώληση με δοκιμή¹²². Το ζήτημα του προσδιορισμού των ορίων, πέραν των οποίων ο καταναλωτής που χρησιμοποιεί το πράγμα θα ευθύνεται για απομείωση της αξίας, αποτελεί, ευλόγως ένα από τα πλέον δισεπίλυτα ερμηνευτικά ζητήματα. Στη θεωρία,¹²³ υποστηρίζεται ότι η σύγκριση ανάμεσα στη συμπεριφορά του καταναλωτή στην προκειμένη περίπτωση και στη συμπεριφορά που υποθετικά θα ήταν δυνατό να επιδείξει σε ένα κατάστημα και σε μια συμβατική

121. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ.318

122. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 348 · ό.π. Χελιδόνης, 2005, σελ. 334

123. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 318 επ.

συναλλαγή σε αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει πρόσφορο κριτήριο για τη σχετική διάκριση. Καταρχήν, είναι θεμιτό ο καταναλωτής να μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση στο αγαθό, ανοίγοντας τη συσκευασία, εφόσον το ίδιο θα μπορούσε να πράξει και στο κατάστημα. Ωστόσο, επιστροφή του αγαθού χωρίς την αρχική του συσκευασία ή με αυτή να έχει υποστεί ουσιώδη βλάβη μπορεί να θεμελιώνει μείωση της αξίας του, ενώ απομάκρυνση τυχόν προστατευτικών ταινιών δεν ιδρύει ευθύνη του καταναλωτή για μείωση της αξίας του αγαθού, αν ήταν απολύτως αναγκαία και δικαιολογημένη για τη δοκιμή του. Έτσι¹²⁴, θα ευθύνεται ο καταναλωτής εάν φόρεσε τα ρούχα και εξήλθε της οικίας και όχι αποκλειστικά εντός της οικίας του, εάν δοκιμάσει το αδιάβροχο που αγόρασε κατά τη διάρκεια μιας βροχερής εβδομάδας.

Η «μείωση» της αξίας, πάντως, μπορεί να περικλείει έξοδα επισκευής ή καθαρισμού του αγαθού ή, αν αυτό θεωρείται πλέον μεταχειρισμένο μετά την επιστροφή του στον προμηθευτή, την αντικειμενικά αιτιολογημένη μείωση της αξίας του και τη συνακόλουθη μείωση του εισοδήματος του προμηθευτή. Οδοδείκτες για την οριοθέτηση της «μείωσης της αξίας», την οποία θα πρέπει να ανεχθεί ο προμηθευτής, θα αποτελέσουν, πάντοτε, η αρχή της καλής πίστης και τα συναλλακτικά ήθη¹²⁵. Σε κάθε περίπτωση, το βάρος απόδειξης ότι το αγαθό χρησιμοποιήθηκε στην πραγματικότητα από τον καταναλωτή πέραν από την απλή επισκόπηση και έλεγχο της φύσης και της λειτουργίας του επωμίζεται ο έμπορος.

Περαιτέρω, ως προς τις συμβάσεις με ψηφιακό περιεχόμενο ή παροχή ψηφιακής υπηρεσίας, ο καταναλωτής έχει υποχρέωση παράλειψης χρησιμοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου ή της ψηφιακής

124. Ό.π. Νικολάου, σελ. 264-265

125. Ό.π. Γεωργιάδης, σελ. 349

υπηρεσίας και μη διάθεσής τους σε τρίτους. Η νομοθετική αυτή ρύθμιση φαίνεται εύλογη, λόγω του ασυμβίβαστου της φύσης τους με την επιστροφή του αγαθού μετά την άσκηση υπαναχώρησης εκ μέρους του καταναλωτή. Αντίστοιχα, όπως προαναφέρθηκε, ο προμηθευτής μπορεί να απενεργοποιεί την πρόσβαση του χρήστη στον λογαριασμό και γενικά, να καθιστά το ψηφιακό περιεχόμενο ή την ψηφιακή υπηρεσία απροσπέλαστο, αφού έχει, προηγουμένως, αποδώσει δωρεάν στον καταναλωτή το περιεχόμενο ή τα δεδομένα που του ανήκουν.

Ιδιαίτερα σημαντικό και άξιο επισήμανσης αποτελεί το γεγονός ότι, πέραν των παραπάνω υποχρεώσεων με τις οποίες βαρύνεται ο καταναλωτής έναντι του προμηθευτή, ο τελευταίος δεν μπορεί να θεμελιώσει από τον υπαναχωρούντα έτερες αξιώσεις. Αυτό διευκρινίζεται ρητά στην τελευταία παράγραφο του άρθρου 3ι του Ν. 2251/1994, σύμφωνα με την οποία, ο καταναλωτής δεν φέρει καταρχήν οιαδήποτε ευθύνη αν ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης.

Έτσι, ενδεικτικά, αποκλείονται εκ προοιμίου αξιώσεις του προμηθευτή κατά του υπαναχωρήσαντος καταναλωτή για την αποκατάσταση διαφυγόντος κέρδους, για την απώλεια άλλης επιχειρηματικής ευκαιρίας, για την αδυναμία περαιτέρω διάθεσης του αγαθού, ή προς αποκατάσταση του αρνητικού διαφέροντος λόγω προσυμβατικού πταίσματος ή λόγω διάψευσης της εμπιστοσύνης του προμηθευτή, ο οποίος αποκόμισε ευλόγως την πεποίθηση, εκ της στάσης του καταναλωτή, ότι θα απέχει από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, καθώς και άλλες απαιτήσεις που, υπό το γενικό ιδιωτικό δίκαιο, ενδεχομένως θα μπορούσαν να στηριχτούν στην υπαναχώρηση¹²⁶.

126. Ό.π. Αλεξανδρίδου, σελ. 322 · ό.π. Νικολάου, σελ. 263

3.3.2. Ευθύνη του καταναλωτή κατά την παρ. 3 του άρθρου 3ι του Ν. 2251/1994

Στην παράγραφο 3 του άρθρου 3ι, ορίζεται ότι «Εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης αφού έχει ήδη καταθέσει αίτηση σύμφωνα με το άρθρο 3γ παρ. 3 ή το άρθρο 3δ παρ. 8, ο καταναλωτής οφείλει να καταβάλει στον προμηθευτή, σε σύγκριση με την πλήρη κάλυψη της σύμβασης, ένα ποσό ανάλογο προς τα παρασχεθέντα μέχρι τη στιγμή που ο καταναλωτής ενημέρωσε τον προμηθευτή ότι θα ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης. Το αναλογούν ποσό που ο καταναλωτής οφείλει να καταβάλει στον προμηθευτή υπολογίζεται βάσει της συνολικής τιμής που είχε συμφωνηθεί στη σύμβαση. Εάν η συνολική τιμή είναι υπερβολική, το αναλογούν ποσό θα πρέπει να υπολογιστεί βάσει της αγοραίας αξίας των παρασχεθέντων». Το πεδίο αναφοράς καλύπτει συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ή παροχή νερού, φυσικού αερίου ή ηλεκτρικής ενέργειας, όταν δεν διατίθενται προς πώληση σε περιορισμένο όγκο ή σε καθορισμένη ποσότητα, ή την παροχή τηλεθέρμανσης, όπου η εκπλήρωση της παροχής του προμηθευτή αφετηριάζει κατά τη διάρκεια της προθεσμίας υπαναχώρησης, κατόπιν σαφούς αιτήματος του καταναλωτή σε σταθερό μέσο¹²⁷. Επομένως, δεν εφαρμόζεται έναντι προσωπικών δεδομένων του καταναλωτή στο πλαίσιο των υπηρεσιών του άρθρου 3α παρ. 1α. Για τον παραπάνω λόγο, καθίσταται φανερό, ότι ο καταναλωτής πρέπει να είναι ενημερωμένος από τον προμηθευτή καταλλήλως ώστε να αναγνωρίσει ρητώς, ότι θα απωλέσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, όταν εκτελεσθεί πλήρως η σύμβαση.

Πάντως, το δικαίωμα του καταναλωτή να υπαναχωρήσει από τη

127. Ό.π. Νικολάου, σελ. 265

σύμβαση της οποία την εκτέλεση έχει ζητήσει με υποβολή ρητής αίτησης, καταρχήν δεν απονέμεται χωρίς κόστος για εκείνον. Ο τελευταίος, οφείλει να καταβάλει στον προμηθευτή ανάλογο, προς τη συνολική τιμή που είχε συμφωνηθεί στη σύμβαση, ποσό, το οποίο θα αναλογεί προς τα παρασχεθέντα μέχρι τη στιγμή της ενημέρωσης προς τον προμηθευτή ότι θα προβεί σε άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης. Στην πράξη, σημαίνει, ότι, εάν, για παράδειγμα, ο καταναλωτής υπαναχωρήσει από σύμβαση παροχής υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας δέκα (10) ημέρες αφότου συμβλήθηκε, οφείλει στην εταιρεία κινητής τηλεφωνίας το 1/3 της μηνιαίας συνδρομής που είχε συμφωνηθεί, το οποίο αντιστοιχεί στην περίοδο ανάλωσης εκ μέρους του¹²⁸. Αν η συνολική τιμή είναι υπερβολική, η διάταξη παραπέμπει στην αγοραία αξία. Η έννοια της «υπερβολικής συνολικής τιμής» ως αόριστη έννοια απαιτεί ανάλογης ad hoc εξειδίκευσης.

Σε μια προσπάθεια προσέγγισης του «αναλογούντος» ποσού, το ΔΕΕ στην υπόθεση C-641/2019 (EU κατά PE Digital GmbH)¹²⁹, κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος του Ειρηνοδικείου του Αμβούργου (Amtsgericht Hamburg), αποφάνθηκε ότι σημαντικό συνεκτιμητέο στοιχείο προκειμένου να καταλήξει κανείς αν η συνολική τιμή διακρίνεται από υπερβολή, κατά τα προρρηθέντα, αποτελεί η σύγκριση της τιμής της υπηρεσίας που προσφέρει ο οικείος έμπορος σε άλλους καταναλωτές υπό τις ίδιες συνθήκες καθώς και της τιμής της ισοδύναμης υπηρεσίας που παρέχεται από άλλους εμπόρους κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως.

Εξαιρέση από την προαναφερόμενη υποχρέωση, προβλέπεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 3ι, σε δύο κατηγορίες περιπτώσεων: Στην πρώτη περίπτωση, περιλαμβάνονται συμβάσεις (καταρτιζόμενες εξ' αποστάσεως) παροχής υπηρεσιών, παροχή νερού, φυσικού

128. Ό.π. Αλεξανδρίδου, 2023, σελ. 319

129. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=232155&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3901450>

αερίου ή ηλεκτρικής ενέργειας, εάν δε διατίθεται προς πώληση σε περιορισμένο όγκο ή σε καθορισμένη ποσότητα για την παροχή τηλεθέρμανσης εν μέρει ή εν όλω κατά τη διάρκεια της προθεσμίας υπαναχώρησης, υπό τις υπαλλακτικώς συντρέχουσες προϋποθέσεις αφενός α) ότι ο προμηθευτής έχει παραλείψει να παράσχει τις πληροφορίες που προβλέπονται είτε στο άρθρο 3β παρ. 1 περ. η), αναφορικά με τις απαιτήσεις ενημέρωσης για τις προϋποθέσεις, την προθεσμία και τις διαδικασίες άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, καθώς και για το υπόδειγμα του εντύπου υπαναχώρησης] είτε περ. ι) ως προς τις απαιτήσεις ενημέρωσης του καταναλωτή, ότι, αν επιλέξει να κάνει χρήση άμεσης εκτέλεσης της σύμβασης ενόσω διαρκεί η προθεσμία υπαναχώρησης και παρά ταύτα προβεί σε άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, θα οφείλει στον προμηθευτή ποσό ανάλογο προς τα παρασχεθέντα, κατά τα αναφερόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, αφετέρου β) αν εκλείπει η προηγούμενη ρητή συγκατάθεση του καταναλωτή να ξεκινήσει η εκτέλεση της σύμβασης στη διάρκεια της προθεσμίας υπαναχώρησης κατά τη διάταξη του άρθρου 3δ παρ. 8.

Η δεύτερη περίπτωση, αφορά σε περιπτώσεις εν όλω ή εν μέρει παροχής ψηφιακού περιεχομένου, το οποίο δεν παραδίδεται πάνω σε υλικό μέσο, αρκεί να πληρούνται μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις (ομοίως υπαλλακτικά): i) Ο καταναλωτής να μην παρείχε την προηγούμενη ρητή συγκατάθεσή του για να αρχίσει η εκτέλεση της σύμβασης πριν από το τέλος της 14ήμερης ή της 30ήμερης προθεσμίας υπαναχώρησης του άρθρου 3 ε ή ii) ο καταναλωτής να μην αναγνώρισε ότι χάνει το δικαίωμα υπαναχώρησης όταν έδωσε τη συγκατάθεσή του ή iii) ο προμηθευτής να παρέλειψε να παράσχει την επιβεβαίωση που προβλέπεται στο άρθρο 3δ παρ. 7, δηλαδή αν ο προμηθευτής αμέλησε να παράσχει στον καταναλωτή την επιβεβαίωση της συναφθείσας σύμβασης σε σταθερό μέσο μέσα σε

εύλογο χρονικό διάστημα από τη σύναψη της εξ αποστάσεως σύμβασης και, το αργότερο, έως τον χρόνο παράδοσης των αγαθών ή προτού αρχίσει η εκτέλεση της υπηρεσίας και με το ελάχιστο περιεχόμενο της παρ. 7 του άρθρου 3δ.

Στις προαναφερόμενες περιπτώσεις, οι παραλείψεις του προμηθευτή επιφέρουν ως κύρωση την απαλλαγή του καταναλωτή από την υποχρέωσή του να καταβάλει το ποσό που αντιστοιχεί στις υπηρεσίες (ή στα αγαθά κοινής ωφέλειας) που του έχουν παρασχεθεί μέχρι το χρονικό σημείο της ενημέρωσης για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης. Η εξαίρεση βρίσκει εφαρμογή, ακόμα και αν η προθεσμία της υπαναχώρησης έχει μετατραπεί σε δωδεκάμηνη, κατά τα ως άνω αναφερόμενα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπερασματικά, καθίσταται αναμφίβολο ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης του καταναλωτή από σύμβαση καταρτισθείσα εξ αποστάσεως (το προβλεπόμενο από τα άρθρα 3ε-3ιβ Ν 2251/1994, ως αυτά έχουν διαπλαστεί κατά προσαρμογή στην Οδηγία πλήρους εναρμόνισης 2011/83/ΕΕ) αποτελεί βασικό «δίχτυ ασφαλείας» για τον καταναλωτή. Διακρίνεται, περαιτέρω, εναργώς, από το συνεχές νομοπαραγωγικό έργο του ενωσιακού και του εθνικού νομοθέτη, ο οποίος ακολουθεί τον πρώτο, ότι πρόκειται για μία έννοια δυναμική και όχι στατική, υπό την έννοια ότι το περιεχόμενο, οι διατυπώσεις παραδεκτής άσκησής του και οι έννομες συνέπειες που επιφέρει η άσκησή του δεν μπορούν να μείνουν αμετάβλητες από τη ταχύτατη εξέλιξη των δεδομένων της τεχνολογίας. Τούτο, άλλωστε, προκύπτει

ευχερώς και από τις ειδικότερες ρυθμίσεις του νόμου όσον αφορά τις συμβάσεις παροχής ψηφιακού περιεχομένου.

Η πληροφοριακή ασυμμετρία του καταναλωτή αναφορικά με τις ιδιαιτερότητες των εξ' αποστάσεων συναλλαγών και τους κινδύνους στους οποίους μπορεί να εκτεθεί λόγω των συνεχώς διαμορφούμενων πρακτικών των προμηθευτών εξηγεί πειστικά το βασικότερο χαρακτηριστικό του δικαιώματος της υπαναχώρησης, ήτοι την απαλλαγή του καταναλωτή από την επίκληση λόγου, το οποίο, ενδεχομένως, εκ πρώτης όψεως, θα φαινόταν παράδοση νομοθετική επιλογή.

Σωρευτικά, στο ίδιο ως άνω πλαίσιο, πρόκειται για ένα δικαίωμα που δεν υπόκειται σε περίπλοκες διατυπώσεις. Ομοίως, η θεμελιώδης σημασία που αποδίδεται από τον νομοθέτη στο δικαίωμα υπαναχώρησης διαφαίνεται και από τις βαρύτατες (για τον προμηθευτή) συνέπειες που συνεπάγεται η έλλειψη ενημέρωσης εκ μέρους του προμηθευτή, ως προς το δικαίωμα υπαναχώρησης και τις διατυπώσεις του, στην προθεσμία άσκησής του.

Διαπνέονται, επομένως, κατά κανόνα (με ελάχιστες εξαιρέσεις), οι διατάξεις του Ν. 2251/1994 του ως άνω κατοχυρωμένου δικαιώματος από την τελολογία της εξασφάλισης του δικαιοπρακτικού αυτοκαθορισμού του καταναλωτή λόγω του πληροφοριακού ελλείμματός του σε σχέση με τον προμηθευτή, ως του κατά τεκμήριο διαπραγματευτικά ασθενέστερου συμβαλλόμενου μέρους προς επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου προστασίας αυτού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξανδρίδου Ε., Δίκαιο προστασίας καταναλωτή -Ελληνικό Ενωσιακό», 3^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2018

Αλεξανδρίδου Ε., Το νέο δίκαιο προστασίας του καταναλωτή Ελληνικό-Ενωσιακό, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023

Αργυρός Γ., ΕφΑΔΠολΔ, (2/2014), Το δικαίωμα υπαναχώρησης του καταναλωτή στο κοινό ευρωπαϊκό δίκαιο πωλήσεων

Αργυρός Γ., ΕφΑΔΠολΔ (7/2011), Το δικαίωμα υπαναχώρησης στο σχέδιο του κοινού πλαισίου αναφοράς και στην πρόταση οδηγίας για την προστασία του καταναλωτή

Γ. Αργυρός, ΔΕΕ (2/2013), Η προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή σύμφωνα με την Οδηγία 2011/88/ΕΕ

Βαθρακοκοίλης Β. Ερμηνεία Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), Τόμος Β' Γενικό Ενοχικό, αρ. 2

Βενιέρης Ι., Βερβεσός Ν., Δίκαιο Εμπορικών Συμβάσεων, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021

Γεωργιάδης Γ., Η σύναψη συμβάσεως μέσω του διαδικτύου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003

Δεσποτίδου Α., ΕπισκεΔ Γ(2005), Ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στις συμβάσεις από απόσταση κατά το άρθρο 4 ν. 2251/1994

Δεσποτίδου Α., Παροχή Χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση, εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2009

Ιγγλεζάκης Ι., Δίκαιο Πληροφορικής, 4^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2021

Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου Π., Δίκαιο Συναλλαγών Ειδικά Θέματα, 2^η έκδοση, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2020

Κανέλλος Λ., The GDPR Handbook, 2^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023

Καρακώστας Ι., Προστασία του Καταναλωτή Ν. 2251/1994, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002

Καρακώστας Ι., ΔιΜΕΕ, (4/2004), Βασικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στο Διαδίκτυο

Καρακώστας Ι., Αρ.Χιωτέλλης, Διαγράμματα αστικού κώδικα, 2^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023

Κοντογιάννη Α., (Συν 152/2022), Ο νόμος 4933/2022 και οι βασικές αλλαγές που επιφέρει στην προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή

Κορνηλάκης Π., Επίτομο Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο, 5^η Έκδοση, Εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2023

Κοσμίδης Τ, Προμήθεια Φυσικού Αερίου, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

Λεοντής Ν., ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2020

Νικολάου Φ., ΕφΑΠΟΛΔ (3/2021), Υπαναχώρηση καταναλωτή από σύμβαση καταρτισθείσα εξ αποστάσεως ή εκτός εμπορικού καταστήματος και υποχρέωση του προμηθευτή προς επιστροφή του καταβληθέντος τιμήματος

Παντελίδου Κ., Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2019,

Παπαϊωάννου Γ., (ΔΕΕ 2/2003), η σύμβαση από απόσταση κατά το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή

Σταθόπουλος Μ., Χιωτέλλης Α., Αυγουστιανάκης Μ., Κοινοτικό Αστικό Δίκαιο Ι, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 1995

Σκόντζος Αθ., ΕφΑΔΠολΔ, (10/2018), Ζητήματα κατανομής του βάρους απόδειξης στο Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή - (μετά και τον Ν 4512/2018 και την πρόσφατη νομολογία)

Τσιαφούτης Β., Δίκαιο πώλησης καταναλωτικών αγαθών-Οι νέες διατάξεις του ΑΚ, όπως ισχύουν μετά τον Ν. 4967/2022, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2022

Χελιδόνης Α., Αρμενόπουλος (2005), Η τυχαία απώλεια του πράγματος στη σύμβαση από απόσταση

Χελιδόνης Α., ΕλλΔνη (2023), η πρόσφατη αλλαγή του δικαίου της πώλησης στον Αστικό Κώδικα με το ν. 4967/2022

Διαδικτυακές Πηγές

<http://www.digestaonline.gr/index.php/26-2008/157-2008-chelidon>

<https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=el>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/ALL/?uri=CELEX:32011L0083>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L2161>

<https://lawdb.intrasoftnet.com/>